

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**OKUL YÖNETİCİLERİNİN TEKNOSTRES
DÜZEYLERİ**

Gürkan ÇELİK

Denizli, 2022

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

OKUL YÖNETİCİLERİNİN TEKNOSTRES DÜZEYLERİ

Gürkan ÇELİK

Danışman

Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

İmza

Gürkan ÇELİK

TEŞEKKÜR

Sabrı ve doğru yönlendirmeleri ile sevdiğim konuyla buluşmamı sağlayan, yüksek lisans süresince derslerini keyifle takip ettiğim, yüksek lisansa başlama amacımı derslerinde kurduğu cümlelerinde bulduğum, değerli hocam Sayın Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU'na,

Yüksek lisans öğrenimim sürecinde sevgisini ve desteğini benden esirgemeyen sevgili eşim Özlem ÇELİK' e, enerji kaynağım, canım kızım Özgü Masal ÇELİK'e çok teşekkür ediyorum.

Gürkan ÇELİK

Denizli, 2022

ÖZET

Okul Yöneticilerinin Teknostres Düzeyleri

ÇELİK, Gürkan

Tezsiz Yüksek Lisans Projesi

Eğitim Bilimleri ABD

Eğitim Yönetimi Denetimi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU

Haziran 2022, 70 sayfa

Bu çalışmanın amacı, okul yöneticilerinin algıladıkları teknostres düzeylerini incelemektir. Tarama modelinde yürütülen bu araştırmanın örneklemini, Denizli İli Pamukkale ve Tavas ilçelerindeki okullarında görev yapan 224 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırma için gerekli veriler, “Teknostres Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin istatistiksel yöntemlerle analiz edilmesi sonucunda yöneticilerin algıladıkları teknostres düzeylerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Hizmetiçi teknoloji eğitiminin yöneticilerin algıladıkları teknostres düzeyinin azalmasında etkili olduğu; okul yöneticilerinin teknostres algılarının yaş, yöneticilik süresi ve mesleki kıdemle de anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu görülmüştür. Buna karşın yöneticilerin cinsiyetlerine, eğitim durumlarına, çalışma alanlarına, bağlantılı branşlarına ve çalıştıkları okul kademesine göre ise teknostres algılarının değişmediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Teknostres, Okul Yöneticisi, Bilgi İşlem Teknolojileri, Covid-19

İÇİNDEKİLER

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU . Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
ETİK BEYANNAMESİ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
GRAFİKLER DİZİNİ.....	x
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.1.1. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. Teknoloji Kavramına Genel Bir Bakış.....	7
2.1.1. Stres Kavramına Genel Bir Bakış	8
2.1.2. Teknostres Kavramının Gelişim Süreci	9
2.1.3. Teknostresin Boyutları.....	11
2.1.4. COVID-19 Sürecinde Teknostres	12
2.1.5. Teknostres ile İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar.....	14
2.1.6. Teknostres ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	17
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNEM.....	20
3.1. Araştırmanın Modeli	20
3.2. Evren ve Örneklem	20
3.3. Veri Toplama Aracı.....	22
3.3.1. Ölçeğin Güvenilirliğine İlişkin Bulgular	23
3.3.2. Verilerin Analizi	23
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	25
4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	25
4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	25

4.2.1. Yaş	26
4.2.2. Cinsiyet	27
4.2.3. Mesleki Kıdem	29
4.2.4. Eğitim Durumu	30
4.2.5. Yöneticilik Süresi.....	32
4.2.6. Çalışma Alanı.....	33
4.2.7. Bağlantılı Branş.....	35
4.2.8. Okul Kademesi.....	37
4.2.9. Hizmet İçi Teknoloji Eğitimi Alma	39
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	41
5.1. Tartışma ve Sonuç.....	41
5.2. Öneriler	44
KAYNAKÇA.....	46
EKLER.....	50
Ek 1: Teknostres Ölçeği	50
Ek 2: Teknostres Ölçek Kullanma İzni	52
Ek 3: Araştırma İzin Onayları	54
Ek 4: Serilere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	58
ÖZGEÇMİŞ	60

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1: Örnekleme İlişkin Demografik Özellikler.....	21
Tablo 3.2: Ölçekte Kullanılan İfadelerin İç Tutarlılıklarına İlişkin Cronbach's Alpha Değerleri	23
Tablo 4.1: Okul Yöneticilerinin Teknostres Düzeyleri	25
Tablo 4.2: Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeyleri ile Yaş Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Analizi).....	26
Tablo 4.3: Yöneticilerin Algıladığı Teknostres Düzeyinin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem t Testi).....	28
Tablo 4.4: Yöneticilerin algıladığı Teknostres Düzeyi ile Yöneticilerin Mesleki Kıdemi Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Analizi)	29
Tablo 4.5: Yöneticilerin Mezun Oldukları Eğitim Düzeyine Göre Teknostres Düzeylerinin Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem t Testi)	31
Tablo 4.6: Teknostres Düzeyi ve Alt Boyutları ile Okul Yöneticilerinin Yöneticilik Süresi Arasındaki İlişkiye İlişkin Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları	32
Tablo 4.7: Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Çalışma Alanlarına Göre karşılaştırılması (ANOVA testi)	34
Tablo 4.8: Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Bağlantılı Branşlarına Karşılaştırılması (ANOVA).....	35
Tablo 4.9: Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Okul Kademesine Göre Karşılaştırılması (ANOVA).....	37
Tablo 4.10: Aşırı Yükleme ve Güvensizlik Alt Boyutlarındaki Farklılığın Kaynaklarına İlişkin Bonferroni Post-Hoc Test Sonuçları.....	38
Tablo 4.11: Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Hizmet İçi Teknoloji Eğitimi Alıp Almadığına Durumlarına Göre Karşılaştırılması.....	39

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 4.1: Yaş ile Teknostres, Karmaşıklık, Güvensizlik ve Belirsizlik Alt Boyutları Arasındaki İlişki(Korelasyon Grafiği).....	27
Grafik 4.2: Yöneticilerin Cinsiyetlerine göre Teknostres Düzeyleri	28
Grafik 4.3: Mesleki Kıdem ile Teknostres, Karmaşıklık, Güvensizlik ve Belirsizlik Alt Boyutları Arasındaki İlişki(Korelasyon Grafiği)	30
Grafik 4.4: Okul Yöneticilerinin Eğitim Durumuna Göre Teknostres Düzeyleri.....	31
Grafik 4.5: Yöneticilik Süresi ile Teknostres, Karmaşıklık, Güvensizlik ve Belirsizlik Alt Boyutları Arasındaki İlişki(Korelasyon Grafiği)	33
Grafik 4.6: Teknostres Düzeyi ve Alt Boyutlarının Okul Yöneticilerinin Çalışma Alanlarına Göre Ortalama Değerleri.....	35
Grafik 4.7: Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Bağlantılı Branşlarına Göre Karşılaştırılması	36
Grafik 8: Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Çalıştıkları Okul Kademesine Göre Karşılaştırılması	39
Grafik 4.9: Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Hizmet İçi Teknoloji Eğitimi Alıp Almamalarına Göre Karşılaştırılması	40

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Bilgi işlem teknolojilerindeki gelişmeler hem gündelik yaşantımızı hem de iş yaşantımızı hızlı ve çarpıcı bir şekilde değiştirmektedir. Günümüzde mesai kavramını kurumların giriş-çıkış saatleri değil, bilgi işlem teknoloji ürünlerinin açma-kapatma tuşları belirlemektedir. İş yaşamımız ile gündelik yaşamımız arasındaki sınır bulanık bir hal almakta, dijitalleşen görevler ve beklentiler, bireylerin her an hazır olmasına ve farklı alanlardaki rollerin çatışmasına neden olmaktadır. Hayatın akış hızının, bilgi işlem teknolojileri ile arttığı böyle bir dönemde, karşılaşılan sorunların tecrübelere dönüşmesi için gerekli olan zaman göz ardı edilmekte, çoğu zaman sorunu öteleme normal bir davranış olarak kabul edilmektedir. Elbette ki bu baş döndürücü gelişmelerin hızı kullanıcıların farklı sorunlar ile karşılaşmasına da zemin hazırlamaktadır. Tarafdar, Tu, Ragu-Nathan ve Ragu-Nathan (2007) bilgi işlem teknolojileri ile birlikte ortaya çıkan yeni koşulların bireyin kendini yetersiz görmesine, kaygı düzeylerinin yükselmesine, iş doyumlarının azalmasına, duygusal çöküntüye, rol karmaşasına ve bir çok psikolojik soruna neden olduğunu belirtmektedir.

1984 yılında klinik psikolog Craig Brod ilk defa kullanıcıların teknolojiyi kullanırken yaşadığı adaptasyon sürecinin strese neden olduğunu ileri sürmüştü ve bu modern durumu *teknostres* olarak tanımlamıştır (Brod,1984). Teknolojinin gelişmesi ile hayatımızın her alanında ortaya konan olumlu gelişmeler, teknolojinin diğer yüzünü çoğu zaman görmezden gelmemize neden olmuştur. Bu bağlamda teknostresi, madalyonun diğer yüzünü görmek isteyenlerin *anahtarı* diye tanımlamak da mümkündür.

COVID-19 pandemisi ile beraber bilgi işlem teknolojilerinin kullanıcıların hayatında daha çok yer kapladığı bir gerçektir. Teknolojik gelişmelerin mesafeleri kısaltması, iletişim ve üretim hızını artırması, eğitimde vazgeçilmez bir araç olması, alış-veriş sepetlerini doldurması, kullanıcıların daha çok etkileşim kurmasına neden olmuştur. Değişen bu dengelerin içerisinde yeniye uyum sağlamak ise *teknostresi* aşmakla mümkün görünmektedir.

Teknostresi aşmanın önemli bir boyutunun, teknoloji ile kurulacak doğru bağdan geçtiği bilinmektedir. Okulların, iyi bir teknoloji kullanıcısı olan yeni neslin teknolojik ihtiyaçlarını karşılamada ve onlara rehber olmadaki payı her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Okulların, teknoloji ile barışık ve onları doğru kullanan bireyler yetiştirmedeki sorumluluğu okul yöneticilerinin, bu konudaki hazır bulunuşluk düzeyleri ile doğru orantılıdır. Bu bağlamda teknostres yaşayan okul yöneticilerinin liderlik yaptığı

örgütü de olumsuz olarak etkilediği varsayımdan yola çıkarak okul yöneticilerinin teknostres düzeyleri incelenmiştir.

1.1. Problem Durumu

Günümüzde bilgi işlem teknolojilerinin her alanda vazgeçilmez olması, kullanıcıların sürekli teknoloji ile etkileşim halinde olmasına neden olmaktadır. İnsanoğlunun yüzyıllardır sahip olduğu davranışların bile değişmesine öncülük eden bilgi işlem teknolojileri hem sosyal hayatımızı hem de iş hayatımızı etkilemekte ve şekillendirmektedir. Kullanıcıların hayatında kabul görmüş bu hızlı ve güçlü gelişmelere paralel olarak çalışma hayatımız da hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşamış, yaşamaya da devam etmektedir. Yeni süreçte kullanıcıların, gerekli olan bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve bilgiyi aktarma faaliyetleri bilgi işlem teknolojilerini doğru kullanmaları ön koşulu ile gerçekleşmektedir.

Bilgi işlem teknolojilerin her alanda vazgeçilmez unsur olarak karşımıza çıktığı, bu yeni süreçte kullanıcıların yaşadığı sorunlar da değişmiştir. Teknolojinin daha az kullanıldığı dönemde insanlar daha çok fiziksel yorgunluk ile karşılaşırken yeni süreçte çoğu alanda başat yorgunluk psikolojik yorgunluk olmuştur. İş yaşamını da etkileyen bu hızlı değişimler ve gelişmeler kullanıcıların sürekli yeni güne hazır olmasını gerekli kılmıştır. Mesleki alanındaki bilgilerini, teknoloji ile harmanlayan, bu yeterliliği ve esnekliği gösteren kullanıcılar, başarıyı ve iş doyumunu yakalarken diğer kullanıcılar stres, işlerini kaybetme kaygısı, zihinsel yorgunluk, tükenmişlik ve şüphecilik ile karşı karşıya kalmıştır.

Çalışanların duyduğu ihtiyaç ve yüklediği anlam nedeniyle yaygın bir kullanıma sahip olan bilgi işlem teknolojileri, özellikle COVID-19 pandemisi ile hem iş hayatında hem de sosyal hayatta daha önce hiç deneyimlenmemiş süreçleri beraberinde getirmiş, milyonlarca insan çok hızlı bir şekilde çalışma alışkanlıklarını değiştirmek zorunda kalmıştır (Richter, 2020). COVID-19 pandemisi ile birçok alanda bilgi işlem teknolojilerini kullanmak tercih olmaktan çıkıp bir zorunluluk halini almıştır. Çalışanlar salgın süresince yeni teknolojik gelişmelere uyum sağlamak, yeni çalışma modellerine uyum sağlamak ve online hizmet süreci ile bütünleşmek zorunda kalmışlardır.

Özellikle son yıllardaki bu gelişmeler çalışanların bazı kavramları daha yakından tanımalarına neden olmuştur. Literatüre ilk kez 1984'te Craig Brod tarafından 'yeni teknolojilere uyum sağlayamama durumundan kaynaklı modern bir adaptasyon hastalığı olarak' tanımlanan teknostres daha çok irdelenen bir kavram olmuştur. Her ne kadar

teknolojinin çalışanların hayatında oluşturduğu kolaylıklar ilk göze çarpan kısım olsa da teknolojinin her geçen gün daha karmaşık hal alması, teknoloji kullanımının sürekli gelişmeye ihtiyaç duyması, yazılım ve donanım parçalarının yenilenme ihtiyacı, hem daha hızlı hem de daha fazla çalışmayı gerekli kılması, öğrenilenlerin hızlı tüketilmesi, çalışanın her an ulaşılır olması, çalışma alanının COVID-19 pandemisi ile sosyal alanı istila etmesi, kullanıcıların rol çatışması yaşaması çalışanların daha çok teknostrese maruz kaldığının göstergesi olmuştur. Bu bağlamda Champion'un (1988) teknostresi 'çalışanların değişen teknolojiye verdiği olumsuz tepki' olarak tanımlamasının hala geçerliliğini koruduğu ortadadır.

Weil ve Rosen (1997), ise eski çalışanların (dinozorların) uzun zamandır aynı sistemlere (kullanıcı dostu) aşına olması nedeniyle yeni sistemlerin hızını yakalayamadıklarını, bu durumun kullanıcılarda teknostrese neden olduğunu vurgulamış "daha çok ve daha hızlı çalışmanın daha keyifli olmadığını, iç huzurumuz için korkunç sonuçlar doğurabileceğini" belirtmiş ve bu düşüncesini okurları ile paylaşarak teknolojinin diğer yüzünü kullanıcılara göstermeye çalışmıştır.

Craig Brod (1984), Champion (1988) ve Weil ve Rosen (1997) tarafından yapılan bu ilk teknostres tanımlarının içeriğine baktığımızda çalışanlara aynı zamanda bir *uyarıda bulunma* niteliği taşıdıkları da göze çarpmaktadır. Teknostres kavramı ilk başlarda işleri teknoloji ile doğrudan bağlantılı olan çalışanların sorunu olarak algılansa da zamanla teknolojinin her alanda hakim güç olması ile bütün çalışanların sorunu olduğu netlik kazanmıştır. Günümüzde "çalışanların çoğu teknolojinin getirdiklerinden muzdariptir" diyerek bu durumu vurgulamıştır (Ahmad, Amin ve Ismail, 2012).

Teknostres sadece bireysel anlamda değil örgütsel anlamda da olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bilgi işlem teknolojileri ile kendi varlıklarını güçlendirmek ya da devam ettirmek isteyen örgütler yeni süreçte çalışanın teknostres düzeyi ile yakından ilgilenmek zorundadırlar. Günümüzde örgütlerin ömürlerini belirlemede büyük bir güce sahip olan bilgi işlem teknolojilerinin, bireyde ortaya çıkardığı teknostresin örgüte yansması kaçınılmazdır. Bireysel teknostres düzeyinin örgütü etkileyecek düzeye ulaşması ile örgütteki üretkenlik ve verimlilik düşmekte, örgüte bağlılık azalmakta ve örgütteki olumlu hava yerini mutsuzluğa bırakmaktadır (Ahmad, Amin ve Ismail, 2012; Bülbül ve Çetin, 2017; Erer, 2021; Yalçın ve Begenirbaş, 2021). Bu çerçevede baktığımızda günümüz çalışma koşullarında teknolojiye bağlı olarak gelişen yeni örgütsel kavramlardan birinin de *örgütün teknostres düzeyi* olduğunu öngörmek yanlış olmaz.

Tüm bu teknolojik yeniliklerin ve gelişmelerin gün geçtikçe karmaşık bir hal alması ele alındığında, bir örgüt lideri konumunda olan okul yöneticilerinin yaşayabilecekleri teknostres durumlarının engellenmesi hem kendi açısından hem de liderlik yaptığı örgütü açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmada, kullandıkları bilgi işlem teknolojilerinin okul yöneticilerinde yarattığı teknostres düzeyleri ele alınmıştır.

1.1.1. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Araştırmanın problem cümlesi “Okul yöneticilerinin teknostres düzeyleri nedir?” şeklinde belirlenmiştir.

Bu problem durumu irdelenerek aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Okul yöneticilerinin teknostres algıları hangi düzeydedir?
2. Okul yöneticilerinin teknostres algıları;
 - a) Yaşlarına,
 - b) Cinsiyetlerine
 - c) Meslek kıdemlerine,
 - d) Eğitim durumlarına,
 - e) Toplam yöneticilik sürelerine,
 - f) Çalışma alanlarına,
 - g) Branşının bağlantılı olduğu alanlarına,
 - h) Çalışılan okulun kademelerine,
 - ı) Teknoloji kullanımı içerikli hizmet içi eğitim alıp almadıklarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı 2021-2022 Eğitim yılı 2. Döneminde Denizli ili Tavas ve Pamukkale ilçelerinde görev yapan okul yöneticilerinin teknostres düzeylerini incelemektir. Bu çalışmanın, teknolojinin karanlık yüzünün (teknostresin) hem bireyin hem de örgütün üretkenliği ve yaşamı üzerindeki etkisini irdeleyerek literatüre katkı sunması amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bilgi işlem teknolojilerinin özellikle COVID-19 salgını ile hayatımızın her alanını istila ettiği ve bu alanların şekillenmesinde büyük bir güce sahip olduğu açık olarak görülmektedir. Bilgi işlem teknolojilerinin hayatımızın vazgeçilmezi noktasına ulaşması ile bu sistemlerin kullanıcılarda meydana getirdiği sorunlar varsa, bunların bilinmesi ve bu sorunların asıl çıkış noktasının iyi tespit edilmesi gerekir. Bilgi işlem teknolojilerinin sağladığı kolaylığın yanında kullanıcılarda ortaya çıkardığı çaresizlik, tükenmişlik sendromu, endişe, teknolojinin değişimine ayak uyduramama korkusu, isteksizlik, memnuniyetsizlik gibi nedenlerin iyi analiz edilip çözülmediğinde, kullanıcılarda ve örgütlerde ileri boyutta sorunlar oluşturacağı öngörülmektedir. (Brod, 1984; Weil ve Rosen, 1997; Tarafdar, Tu, Ragu-Nathan, & Ragu-Nathan, 2007)

Bilimin, ilerlemenin ve keşfetmenin teknoloji ile şekillendiği günümüzde kullanıcıların teknolojik gelişmelere karşı önyargılı bir tutum takınması, merak duygusunun körelmesine, yeniliğin bir stresöre dönüşmesine zemin hazırlamaktadır. Bu hazırlık, teknolojinin karanlık yüzünün güçlenmesine ve kullanıcıların teknolojiden uzaklaşmasına neden olmaktadır (Bülbül ve Çetin, 2017). Kullanıcıların yaşayacakları bu durum içinde buldukları toplumların yaşayış biçimlerini ve refah düzeylerinin de şekillenmesinde belirleyici olduğu için önemlidir.

Okul yöneticilerinin, örgütün teknoloji lideri olmaları ve aynı zamanda çalıştıkları kurumlarda teknolojiyi öğrenme ve öğretme süreçlerine adapte etmeleri, karşılaşılan sorunların çözümünde örgüte rol model olmaları beklenmektedir. Teknostres kavramının farkında olmayan ya da bu konuda nasıl bir yol izleyeceğini bilmeyen okul yöneticileri süreçte ne sorunları doğru tanımlayabilir ne de çözümü konusunda doğru adımları atabilir.

Bu bağlamda çalışmanın okul yöneticilerine yol gösterici bir çalışma olması beklenmektedir. Bu beklenti çalışmanın önemini de ortaya koymaktadır. Okul yöneticilerinin teknostres algılarının farkına varmasını sağlayacak, azaltıcı veya bu durumu ortadan kaldıracak bilgi ve becerileri kazanmalarına rehberlik edecektir.

Ayrıca alan yazında bu konuda ülkemizde yapılmış ve ulaşılabilen sınırlı sayıda çalışmanın (Bülbül ve Çetin, 2017) olması da çalışmanın literatüre yapacağı katkı bakımından önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Çalışmada, okul yöneticilerinin ölçekteki soruları gerçek görüş ve düşünceleri doğrultusunda yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

- 1) Araştırma Denizli ili Tavas ve Pamukkale ilçesinde yer alan anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerde yürütülmüştür.
- 2) Araştırma 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı bahar döneminde görev yapan okul yöneticilerinin görüş ve düşünceleri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Okul Yöneticisi: Okullarda görev alan okul müdürlerini, müdür başyardımcılarını ve müdür yardımcılarını kapsamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, konuya ilişkin alan yazın taraması yapılmış ve bu alanda yürütülmüş ilgili araştırmalara yer verilmiştir

2.1. Teknoloji Kavramına Genel Bir Bakış

Günümüzde her yeni günün büyük yenilikler barındırdığı ve bu yeniliklere *teknolojinin* öncülük ettiği ortadadır. Yarınlarda söz sahibi olmak isteyen toplumların teknoloji ile barışık, donanımlı bireyler yetiştirmesi gerekir. Küreselleşmenin etkisinin artırdığı, sınırların dijital ortamlarda yok sayıldığı bu yeni düzende, teknolojinin gelişimine ayak uyduran ve bu duruma öncülük eden toplumların, katma değeri yüksek ürünler ortaya koyması ne kadar normal ise diğer toplumların tüketici rolünü aşmaması da bir o kadar normal kabul edilmektedir. İnovatif düşünen, üretim odaklı olan ve teknolojiyi doğru kullanan, bilgiyi doğru işleyen, iletişimi güçlü, teknolojinin getirdiği esnekliğine önem veren toplumlar yeni düzende liderlik rolünü alırken, bu düzene ayak uydurmayan toplumlar da yarının yeniliği ve merakını yaşamaktan çok dünün sıradanlığını ve tek düzeliğini yaşamaya devam edeceklerdir.

Teknoloji, bir ülkenin hem egemenlik hem de ekonomik mücadelesinde çok önemli bir güçtür. Bu manada günümüzde toplumların başarılı olabilmesi için teknolojik olarak da güçlü olması gerekir. Teknoloji ve insanoğlunun gelişimlerinin birbirlerini destekler nitelikte olmasının sürekli gelişmenin temelini oluşturduğu geçmişten beri bilinmektedir. Tarihi süreçte teknolojik gelişmelere bakıldığında da teknolojinin her dönemin ihtiyaçlarına uygun olarak şekillendiği ve aynı zamanda toplumları şekillendirdiği görülmektedir. Günümüzde bir alt yapısının olmasına karşı bir hiyerarşinin olmadığı toplumların ağ toplum ya da sanal toplum olarak adlandırılması, teknolojinin toplumu etkilemedeki gücünü göstermektedir. Bu etkileşimi doğru algılayan, doğru yöneten, bunun için kendini hazırlayan toplumlar aynı zamanda yeni düzenin şekillenmesine de öncülük etmektedirler.

Bu bağlamda toplumun *teknolojik hazır bulunuşluk* düzeyini oluşturmada okulların da büyük bir rol üstlendikleri bir gerçektir. Eğitimin bütün paydaşları gibi okul yöneticilerinin de bu konuda sorumlulukları vardır. Okul yöneticilerinin sanal *okul ağının* kurulmasında ya da *ağ okulunun* doğru şekillenmesinde önemli bir görevi vardır. Dönmez ve Sincar, (2008) okul yöneticileri için bilgi ve işlem teknolojileri, sürekli değişen ve gelişen bir çevre oluştururken okul yöneticilerinin teknolojiyi sadece bir boyutu ile ele almalarının

yeterli olmayacağını, bilgisayar okur yazarlığının tek başına okuldaki paydaşları mutlu etmeyeceğini, bilginin üretimi, işlevsel olması, aktarımı, yaygınlaşması konusunda da yeterli donanıma sahip olması ve okulun sosyal boyutunun da göz ardı edilmemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Bilginin yapılandırılması, işlevsellik kazanması, aktarımı ve yaygınlaşması teknoloji ile doğru bağ kurulması ön koşulu ile gerçekleşecek hedeflerdir. Bu hedefleri gerçekleştirmek teknostresi aşmakla mümkün olmaktadır. Yine okulun sosyal boyutunun günümüzde birçok değişkenden etkilendiği ve onlardan beslendiği bilinmekle birlikte teknolojik gelişmelerin doğru yönetilmediğinde sosyal boyutu istila ettiği ve mutsuz bir okul ağı oluşturabileceği, bu durumda okulun bütün paydaşlarının hem teknolojiye karşı hem de yarının getirdiği yeniliğe karşı bir önyargı duyacağı olasıdır. Bilimin, merak duygusu barındırdığı ve keşfetmenin teknoloji ile şekillendiği günümüzü düşündüğümüzde *olumsuz yaşanmışlıklar* yaşayan bireylerin geleceği şekillendirme konusunda öncü olamadıkları gibi mutsuz ve başarısız bir toplumun küçük birer yapı taşı olarak kalmaya devam etmeleri de yanlış olmaz.

Tüm bu durumları göz önüne bulduğumuzda, teknolojinin getirdiklerine kendilerini hazırlayan, onları kullanmakta uyum sorunu yaşamayan ve sosyal alanının sınırını çizen, geleceğin şekillenmesinde teknolojinin rolünü iyi analiz eden bireyler ve çalışanlar teknolojinin karanlık yüzünden çok teknolojinin kolaylıklarını yaşarken, bunlara hazır olmayan bireyler ve örgütler ise stresör olarak algılayacakları bilgi işlem teknolojilerini, bir mutsuzluk kaynağı olarak görmeye devam edeceklerdir. Bu zorunlu birliktelik de *teknostres* kavramının daha çok yaygınlaşmasına ve literatürde daha fazla yer almasına zemin hazırlayacaktır.

2.1.1. Stres Kavramına Genel Bir Bakış

Uzun yıllar stres kavramı üzerine araştırmalar yapan Hans Selye bireyde tepki oluşturan çevresel uyarıcılara stresör; bireyin stresörlere karşı gösterdiği tepkiye ise stres diyerek stresi "bireyin çeşitli çevresel stresörlere karşı gösterdiği genel bir tepki" olarak tanımlamıştır (akt.Yener, 2018, s87).

Lazarus ise (1966) stresi, bireylerin içinde olmak istemedikleri durumlara karşı verdikleri tepki olarak tanımlamakta ayrıca stresin, bireyle çevre arasında oluşacak uyumu engelleyecek güce sahip olduğunu vurgulamaktadır. Lazarus & Folkman (1984) stresi, bireyin içinde bulunduğu durum karşısında kendini yeterli görmemesi ya da içinde bulunduğu *iyi durumu* kontrol edememesi durumunda oluşan tepki olarak vurgulamıştır.

Arnetz & ve Wiholm, (1997) stresi, bireyin normal düzeninin bozulması ve bu durumla karşılaşan bireyin vereceği tepki olarak nitelemiştir.

Stres durumunda bireyde fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal tepki oluşabilmektedir. Bireyde ortaya çıkan birçok olumsuz duygu durumunun altında duygusal tepkinin varlığı yer almaktadır. Yine istenmeyen bir durumla karşılaşan bireyde oluşacak kalp atış hızının normalden fazla olması, kan basıncının yüksek olması, ellerde terleme meydana gelmesi fiziksel tepki ile adlandırılırken bireyin sosyal bağlarının zayıflaması, insanlara karşı güvensizlik yaşaması, savunmacı bir yaklaşım sergilemesi stresin yarattığı sosyal tepkinin nedenlerindedir. (Ennis, 2005).

Arroba & James (1990) ise stres her ne kadar olumsuz bir kavram olarak algılansa da belli düzeyde olmasının iş performansı üzerinde olumlu etki yaptığı, hiç stres yaşamayan bir bireyle az düzeyde stres yaşayan birey arasında iş performansı bakımında farklılıklar olduğu, hiç stres yaşamayan bireyin iş mücadelesi yaşamadığı bu yüzden işi ile ilgili hedef oluşturmada ve hedeflere ulaşmakta zorluk çektiği belirtilmiş, stresin varlığından çok, stresin düzeyinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Stresin bireyin kontrol edemeyeceği boyuta ulaşması ile bireyin sağlıklı düşünemediği ve verdiği kararların doğruluğundan emin olamadığı bu durumun da iş performansını olumsuz olarak etkilediği belirtilmiştir.

Bütün bu gelişmeler ışığında stres düzeyinin giderek arttığı ve karmaşık bir hal aldığı günümüzde bireylerin en çok ihtiyaç duyduğu bilgi işlem teknolojilerinin de bir stresör olabileceği açıktır. Kullanıcıların, kaynağını bilgi işlem teknolojilerinin oluşturduğu bu stresörlere verdiği tepkiyi ilk defa Craig Brod 1984 yılında *teknostres* olarak tanımlamıştır.

2.1.2. Teknostres Kavramının Gelişim Süreci

Psikolog Craig Brod, teknostres kavramını “gelişen teknoloji ile baş edememekten kaynaklanan bir stres” (Brod, 1984, s16) olarak tanımladığından bu yana teknostres kavramı bilgi işlem teknolojilerinin öncülüğünde daha çok kullanılmış ve bir çok kullanıcının stres kaynağı olmaya devam etmiştir. Kullanıcılar ile bilgi işlem teknolojileri arasındaki etkileşim artıkça teknolojinin karanlık yüzünün etkilediği kullanıcı sayısı da artmıştır.

Günümüzde yaptığımız birçok işlem, teknolojiyi doğru kullanma ön koşulu ile gerçekleşmektedir. Bu ön koşulun hızlı değişimler yaşaması, kullanıcıların yeniliklere hazır olmasını ve bu duruma hızlı uyum sağlamalarını gerektirir. Bu uyumun endişe, korku, kaygı ile engellenmesi durumu teknostres olarak adlandırılmaktadır.

Weil & Rosen (1997)'de kullanıcıların yaşadığı stresi, genellikle bilgi işlem

teknolojilerinin hızlı değişiminin sonucu olarak görmektedir. Bilgi işlem teknolojilerinin kullanıcılar da bir öğrenme ihtiyacı doğurması ve bu ihtiyacı giderecek tempoya ayak uydurmaya çalışan bireylerin iş yerlerinde mutsuz olmalarını, teknostres olarak adlandırıp ‘daha çok çalışıp, daha az keyif almayı’ teknostresin belirtisi olarak vurgulamaktadır.

Teknolojinin hızlı değişim ve dönüşüm gerekliliği kullanıcıların sürekli yenilenmelerini zorunlu kılmakta, iş yüklerini artırmakta, yeni teknolojilere karşı adaptasyon sorunu yaşamalarına, teknik yetersizliklerle boğuşmalarına neden olmaktadır. Bu durumun teknolojik strese neden olduğu vurgulanmaktadır (Ennis, 2005). Teknostresi, teknoloji ile yapılan uyum mücadelesinin ürünü olarak tanımlamakta bu manada doğrudur.

Wang, Shu & Tu (2008) teknostresi, kullanıcıların bilgi işlem teknolojilerini daha fazla kullanmayı reddetmesi, öğrenme süreçlerine karşı korku, gerginlik ve kaygı duyması, teknoloji ile uyumu yeterince beslenememesi olarak tanımlanmaktadır.

Bilgi işlem teknolojilerinin günümüzde kullanıcıların vazgeçilemez bir parçası haline geldiği bir gerçektir (Ahmad, Amin & Ismail, 2012). Teknik sebeplerle teknoloji de yaşanan herhangi bir sorunda bile işlerin ertelenmesi bunun en büyük kanıtıdır. Teknolojinin kullanıcılardaki bu kabul görmüşlüğünü gören kurumların ya da örgütlerin teknostresi görmemesi kendi geleceklerini teknostresin karanlık yüzüne teslim etmemeleri anlamını taşır (Bülbul ve Çetin, 2017). Bu manada günümüzde teknostres sadece bireysel bir kullanıcı sorunun ötesinde kurumları ve örgütleri etkileyen büyük bir problemdir.

2020 yılının ilk çeyreğinde ortaya çıkan ve tüm Dünya’yı sarsan COVID-19 pandemisi sürecinde teknostresin daha çok kullanıcıyı etkilediği bir gerçektir. Pandemi koşullarının hızlı bir değişim ve dönüşüm gerektirmesi, daha önce bu konuda kullanıcıların ve örgütlerin tecrübelerinin olmaması, teknolojinin pandemi süreci ile beraber her alanı istila etme zorunluluğu, iş hayatımızın, evdeki sosyal hayatımıza zorunlu ve süresiz konuk olma isteği, teknolojinin diğer yüzü ile kullanıcıların daha çok karşılaşmasına neden olmuştur.

Davison (2020) ve Richter (2020), kullanıcıların ve örgütlerin pandemi süresince farklı çalışma ortamlarına farklı çalışma modellerine hızlı bir şekilde uyum sağlamak ve kendilerini bu sürece entegre etmek zorunda kaldıkları belirtilmiştir. Bu süreçte bilgi işlem teknolojileri davranışsal, toplumsal ve örgütsel alanlar başta olmak üzere örgütlerin ve kullanıcıların “yeni normal”e uyum sürecinde başrolü oynamıştır. Teknolojinin başrolü oynadığı bu durum teknostresin de görünürlüğünü artırmıştır.

Geçmişten günümüze bütün bu çalışmalar tanımlamalar ve gelişmeler değerlendirildiğinde teknoloji kaynaklı olarak ortaya çıkan bu stresin hem bireylerin sosyal

hayatını hem çalışma hayatını hem de çalıştığı kurumları ve örgütleri etkilediği ortadadır. Bu çerçeveden bakıldığında ortaya konan sorunun profesyonel bir çözüm gerektirdiği ve teknoloji üreticisi kapsamında olan yönetimlerin bu durumu ayrıntılı olarak ele almaları büyük önem arz etmektedir. Teknolojinin karanlık yüzünü aydınlatmak hem insanlara hem de teknolojinin gelişimine yapılacak değerli bir yatırımdır.

2.1.3. Teknostresin Boyutları

Teknostresin nedenleri irdelendiğinde, bilgi işlem teknolojilerinin getirdiği yeniliğe uyum sağlama aşamasında kullanıcının yaşadığı sorunlar ilk olarak göze çarpmaktadır. Bu konuda Tarafdar vd.'nin (Tarafdar vd., 2007; 315; Tarafdar vd., 2011; 116-117) 'teknostresin yaratıcıları' adlı çalışmada teknostresin nedenlerini sınıflandırması hala geçerliliğini korumaktadır. Teknostresin oluşumu beş boyutta ele alınmıştır:

Tekno-Aşırı Yüklenme: Bilgi işlem teknolojilerindeki gelişmeler iş akışının hızını artırırken çalışanların da buna ayak uydurması hedeflenmektedir. Bu da çalışanlar üzerinde baskı oluşturmaktadır. Bu zaman baskısı ve teknolojinin hızına ayak uydurma beklentisi, çalışanlarda endişe, gerginlik, mutsuzluk, iş doyumunda azalma, dikkat dağınıklığını ortaya çıkarmaktadır. Kullanıcıların çalışma koşullarında daha fazla ve daha hızlı çalışmaya zorlanması aşırı işi yükü olarak adlandırılmakta ve teknostresin bir boyutunu oluşturmaktadır.

Tekno-İstila (İşgal): Teknoloji ile kullanıcılara her an ulaşılabilir olma durumunu ifade etmektedir. Teknolojinin çalışanların vazgeçilmezi olarak kabul görmesi bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Sosyal medya uygulamaları, e-posta, cep telefonları aracılığıyla çalışanların her zaman ve her yerde ulaşılabilir olması iş yaşamı ile sosyal yaşamın ayrımını ortadan kaldırmakta, çalışanların hem iş hayatında hem de sosyal hayatlarında mutsuz olmalarına neden olmaktadır. COVID-19 pandemisi ile birlikte birçok kullanıcının bu istilaya maruz kaldığı açıktır. Çalışma alanlarının, ev ortamına taşınması ile çalışanlar, sosyal hayatlarının sınırlarını korumakta zorluklar yaşamakta, çalışanların iş-ev çatışması yaşamasına, mahremiyetin ihlaline ve rol belirsizliğine neden olmaktadır.

Tekno-Karmaşıklık: Mevcut kullanılan teknolojilerdeki değişiklikler ve yeni teknolojilerin karmaşıklığı durumu ifade etmektedir. Teknolojideki hızlı değişimler, çalışanların da bu hızlı değişme ayak uydurma beklentisini doğurmaktadır. Bilgi işlem teknolojilerindeki bu sürekli değişim hali çalışanlar üzerinde yeni bir öğrenme talebi doğurmaktadır. Belirli bir araca veya programa alışmış olan çalışanların, daha fazlasını, daha iyi yapabilen, yeni bir araç ve programa yönelmesi hem onların kullandıkları sistemleri

gereksiz kılmakta hem de çalışanların yeni sistemleri öğrenmesi için ayrı bir zaman dilimi oluşturması gerekmektedir. Donanımsal ve yazılımsal her değişikliğin çalışanın kendini yenilemesi ihtiyacını doğurması, çalışanların stres yaşamalarına neden olmaktadır. Teknolojinin bu hızlı değişim durumunu karşılamayan çalışanlar, kendini yetersiz görmekte ve iş doyumunda azalma meydana gelmektedir.

Tekno-Güvensizlik: Çalışanların teknolojiadaki gelişmeleri takip etmeleri kendi çalışma alanlarını koruma açısından önem arz etmektedir. Yeni teknolojileri kendinden daha iyi kullanan bir çalışan, kendi çalışma alanı için bir tehdit olarak algılanabilir. Bu algı, işini kaybetme korkusunu, gerginliği ve stresi tetikleyebilir. Bu durumu teknolojinin çalışma alanında oluşturduğu güvensizlik olarak değerlendirmek mümkündür. Ayrıca birçok kuruluşun çalışanların, sosyal medya hesaplarını takip etmesi, e-posta kontrolünü yapması, kamera ile iş yerlerinin sürekli denetlenmesi, bilgisayar performanslarının takip edilmesi çalışanların daha çok güvensizlik duymalarına neden olmaktadır.

Tekno-Belirsizlik: Çalışanların, sürekli yenilenmeye ihtiyaç duymaları ve güncellenme için çaba göstermeleri süreklilik arz ettiği anda çalışanlarda hayal kırıklığı, stres ve endişenin ortaya çıkması olasıdır. Alanında uzmanlaşmanın teknolojik gelişmelerdeki hızlı değişim ve güncellemeler nedeniyle zorlaştığı, bir zaman sonra kullanıcıların gelişmelerin baş döndürücü hızını yakalamadıkları ve kendilerini eski olarak adlandırdıkları bu durum kişilerde tedirginlik yaratmaktadır. İlk başta çalışanların yeni sistemleri öğrenmeye karşı yaşadıkları istek ve heves, yerini bıkkınlığa ve umutsuzluğa bırakmaktadır. Bu durum tekno-belirsizlik olarak adlandırılmaktadır.

Bilgi işlem teknolojilerinin kullanıcıların yaşamlarında oluşturdukları kolaylıklar herkes tarafından kabul görmüş bir gerçektir. Ancak bu kolaylıkların teknolojinin diğer yüzünün irdelenmesine engel olmaması gerekir. Teknolojinin belirtilen nedenlerden dolayı çalışanı olumsuz olarak etkilediği, üzerinde baskı kurduğu, strese neden olduğu, iş motivasyonunu düşürdüğü, rol çatışmasına neden olduğu bilinmektedir. Bu durumun teknostres olarak adlandırıldığı ve çalışanlar üzerinde etkisini giderek yaygınlaştırdığı bilinmektedir. (Chiappetta, 2017).

2.1.4. COVID-19 Sürecinde Teknostres

2020 yılının ilk çeyreğinde ortaya çıkan ve tüm Dünya'yı etkisi altına alan COVID-19 pandemisi ile kurum ve kuruluşların hepsi çevrimiçi çalışma sistemine geçmiştir. Pandemi öncesi çalışma alanlarının vazgeçilmez tercihi olan teknoloji, pandemi ile yerini daha da sağlamlaştırmış ve artık çalışanların tercihi olmaktan çıkıp, bir zorunluluk olarak

çalışma alanlarının ana unsuru olmuştur. Bu beklenmedik gelişmeye paralel olarak sosyal mesafenin korunmasının bir kural olarak kabul gördüğü, çalışanların bilgi işlem teknolojileri ile çalışma koşullarını şekillendirdiği, *yeni normallerin* ansızın başladığı, alışılmışın bir anda yetersizlik olarak algılandığı, çalışanların aşırı bilgi bombardımanına tutulduğu, sürekli yeni programlar ile tanıştığı, alışık olmadığı iş ve sosyal hayatın karışıklığı içinde ikisine de yetmeye çalıştığı düzen, çoğu kullanıcının endişe, gerginlik, rol çatışması, mutsuzluk, iş doyumunda azalma yaşamasına, bir başka deyimle çoğu kullanıcının teknostres ile tanışmasına zemin hazırlamıştır.

Alan yazın çalışmalarında kullanıcıların, sürekli değişen teknolojik gelişmeleri takip ederek öğrenmek zorunda kaldığı, her an iş için ulaşılabilir olmanın ve farklı görevleri aynı anda yerine getirmek zorunda kalmanın teknostres düzeylerini artırdığı pandemi öncesi yapılan farklı çalışmalarla ortaya konmuştur (Tarafdar, Tu, Ragu-Nathan ve Ragu-Nathan, 2007; Ayyagari, Grover ve Purvis, 2011). Yine hızlı bir değişim ve dönüşümün mimarı olan teknolojik gelişmelerin sadece kullanıcıların ve kurumların verimlilik artışına değil aynı zamanda çalışma alanlarında teknostres düzeylerinin de yükselmesine de neden olduğu yine daha önce vurgulanmıştır (Ahmad, Amin ve Ismail, 2012). Bu çalışmalar COVID-19 pandemisi öncesi yapılan çalışmalar olmasına rağmen, teknostres kavramını irdelemeleri, karantina günlerine ışık olmaları açısından alan yazın taramasında hala geçerliliklerini korumaktadır.

Teknostres ile ilgili daha önce yapılan bu çalışmalar ışığında, COVID-19 pandemisinin birçok meslek grubunu olumsuz olarak etkilediği bir gerçektir. Tam da bu öngörüyle destekleyen ve COVID-19 sürecini ele alan birçok çalışma literatüre eklenmiştir. COVID-19 pandemisi öncesinde ve sırasında eğitimciler tarafından algılanan teknostres yaratıcılarının seviyelerinde bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan çalışmada, pandemi sürecinde akademik personelin pandemi öncesi zamana göre yüksek düzeyde teknostres yaşadıkları bulgusuna ulaşmıştır (Boyer-Davis, 2020).

Yalçın ve Begenirbaş (2021), pandemi sürecinde teknostresin iş ve aile üzerine etkisini incelerken teknoloji merkezli yeni çalışma sisteminde yöneticilerin istenilen anda çalışana ulaşma durumunun yarattığı teknostresin çalışma alanı ile aile hayatının arasında sınırların belirsizleşmesine ve iki alandaki sorumlulukları yerine getirmeye çalışan bireylerin rol çatışması yaşamalarına neden olduğu belirtilmiştir.

Bu bağlamda içinde bulunduğumuz süreçte uzaktan/çevrimiçi çalışma sisteminin gerektirdiği teknolojik yeterlilik ihtiyacına hazırlıksız yakalanan çalışanlar teknostresin etkisini yüksek düzeyde hissetmişlerdir. Aynı zamanda teknolojinin sınır tanımaz gücünü

ardına alan yöneticilerin istenilen anda çalışana ulaşılabilmesi teknostresin etkisini daha da artırmıştır. Pandemi öncesi sahip oldukları görevleri kendilerine ait alanlarda yapmaya alışık olan çalışanlar, farklı görevleri alışılmışın dışında bir sistemle ve yeni çalışma ortamlarında yapmaya başlamaları çalışanların rol çatışması yaşamalarına ve iki alanı aynı anda idare etme zorluğu ile karşılaşmalarına neden olmuştur. Bu bağlamda COVID-19 pandemisinin teknostresi bir fenomen olarak parlattığı, çalışanların, kurumların, örgütlerin ve yönetimlerin dikkatine sunduğu açıktır.

2.1.5. Teknostres ile İlgili Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde teknostres ile ilgili çalışmaların öncülerinden olan Akınoğlu (1993), “teknostres” adlı çalışmasında, “Türkiye’deki kütüphane, dokümantasyon ve enformasyon merkezlerindeki personel, kullanıcı ve yöneticileri etkileyen teknostresin kaynaklarını” ele almış, teknostrese nelerin yol açtığını, teknostresin göstergesi olan davranışları irdeleyerek, kütüphanelerde en çok teknostres yaşayanların yöneticiler olduğunu vurgulamıştır. Yöneticilerin stres yaşamalarını yöneticiliğin hem bir bedeli hem de çözmesi gereken bir sorun olarak tanımlamıştır. Teknolojik gelişmelerin herkesi derinden etkileyeceğini vurgulayarak, kimilerinde strese yol açtığını, kimilerini ise mücadeleci yaptığını belirtmiştir.

Çoklar ve Şahin (2011), “Technostress Levels of Social Network Users Based on ICTs in Turkey” isimli çalışmalarında; sosyal ağ kullanıcılarının teknostres düzeylerini incelemiş, online olarak 287 katılımcıya ulaştığı araştırmada, sosyal ağ kullanıcılarının orta düzey teknostrese maruz kaldıklarını, ayrıca teknostres düzeylerinin cinsiyet, yaş ve mesleğe göre değişim gösterdiğini ortaya koymuştur.

Çoklar, Efiltili, Şahin ve Akçay (2015), “The Technostress Reasons of Turkish Teachers” adlı çalışmada, Türkçe öğretmenlerinin teknostres nedenlerini araştırarak teknostres düzeylerini belirleyen faktörleri ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Araştırmada nitel yöntem kullanılarak 64 Türkçe öğretmene ulaşılmış ve kendilerine teknostres hakkında kısa bilgi verilmiştir. Daha sonra “meslek ve yaşamlarında teknostres düzeylerini etkileyen faktörler nelerdir?” sorusuna yanıtlar aranmıştır. 117 farklı görüş alınarak analiz yapılmış ve 5 tema altında özetlenmiştir. En fazla teknostres sebebi olarak sırasıyla; bireysel sorunlar, teknik sorunlar, eğitimsel sorunlar, zaman sorunu ve son olarak sağlık sorunları belirtilmiştir.

Türen, Erdem ve Kalkın (2015) ‘İşyerinde Tekno-Stres Ölçeği: Havacılık ve Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma’ adlı çalışmada teknostresin yönetilmesi için öncelikle

ölçülmesi gerektiği vurgulanmış ve Tarafdar vd. (2007) tarafından geliştirilmiş olan teknostres ölçeğini Türkçe'ye uyarlanması yapılmıştır. Bankacılık ve havacılık sektörlerini kapsayan bu çalışma ile ölçeğin güvenilirlik ve geçerliliği test edilerek ölçek, yazın alanına kazandırılmıştır. Ayrıca her iki sektörde de teknostresin %30'lar seviyesinde etkili olduğu ve aralarında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Çetin ve Bülbül (2017), “Okul Yöneticilerinin Teknostres Algıları ile Bireysel Yenilikçilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” çalışmasında Edirne ili merkez ve ilçelerinde yer alan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan 285 okul yöneticisinden Teknostres Ölçeği ile yanıtlar toplanmış ve analiz yapılmıştır. Analiz sonucunda okul yöneticilerinin teknostres algılarının orta düzeyde olduğu, bireysel yenilikçilik düzeylerinin ise sorgulayıcı kategoride olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmada bireysel yenilikçilik ile tekno-karmaşa arasında düşük düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki, bireysel yenilikçilik ile tekno-güvensizlik arasında düşük düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki, bireysel yenilikçilik ile tekno-belirsizlik arasında ise düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu belirtilmiştir.

Yener (2018) ‘Teknostresin İş Performansı Üzerindeki Etkisi; Tükenmişliğin Aracı Rolü’ adlı çalışmada bilgisayarı yoğun olarak kullanan ofis çalışanlarının tükenmişlik algıları ile teknostres arasındaki ilişki incelenmiştir. Sinop ili ve ilçelerinde yoğun olarak bilgisayar kullanan 224 ofis çalışanı örnekleme oluşturmuştur. Daha önce bu konuda yapılan birçok çalışmanın birebir etkileşimin daha yoğun olduğu eğitim, sağlık, bankacılık sektörlerini kapsadığı, bu çalışmada ise birebir etkileşimin daha az olduğu ofis çalışanlarını incelemiştir. Çalışmada sonucunda teknoloji konusundaki öz yeterlilik ile teknostres arasında negatif bir ilişki olduğu vurgulanmış. İş performansı ve teknostres arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

Akgün (2019) ‘Öğretim Elemanlarının Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Yönelik Kabulleri ve Teknostres Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi’ adlı çalışmada bir devlet üniversitesine çalışan 180 öğretim elemanının, bilgi işlem teknolojilerine yönelik uyumları ve teknostres algıları incelenmiştir. Çalışma sonucunda çalışanların bilgi işlem teknolojilerine yönelik uyumlarının yüksek olduğu, teknostres düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu belirtilmiştir. ‘Cinsiyet, yaş, uzmanlık alanı ve günlük ortalama internet kullanım süresi değişkenleri arasında anlamlı farklılık bulunmuş. Öğretim elemanlarının bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik kabulleri ve teknostres algıları arasında negatif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki olduğunu ortaya konmuştur.’

Eren ve Çiçeklioğlu'nun (2020) "Örgütlerde Teknostresin Ölçümüne Yönelik Bir Alan Araştırması" çalışmalarında çalışanların iş yerlerinde kullandıkları teknoloji nedeniyle yaşadıkları teknostresin düzeyini belirlemeyi amaçlamışlardır. Kahramanmaraş ilindeki tekstil işletmelerinde çalışan 346 kişiden veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Analiz sonucunda yoğun olarak teknoloji kullanan çalışanlarının, teknostres düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yiğit ve Yiğit (2022), "Teknostres Kompulsif Tüketimi Tetikleyebilir mi?" adlı çalışmalarında daha önce ele alınmayan bir konuyu ele alarak irdelemişlerdir. Araştırmada 116 kişiden veriler toplanıp analiz edilerek, teknostres ile kompulsif tüketim arasında bir bağ olduğu ortaya konmuştur. Teknostresin, kompulsif satın almayı tetiklediği gibi kompulsif satın alma sürecinde kişinin sık sık teknoloji kullanmaya maruz kalmasının da teknostrese neden olduğu vurgulanmıştır.

Gökbulut (2021) "Öğretmenlerin Teknostres ve Teknopedagojik Yeterlikleri Arasındaki İlişki" çalışmasında Zonguldak ilinde devlet okullarında görev yapan 184 öğretmenden veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin teknostres düzeyleri orta düzey olarak belirlenmiştir. Erkek ve kadın öğretmenlerin teknostres düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna karşın cinsiyet değişkenine göre teknolojik bilgi boyutunda erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlere göre daha hazır oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin teknopedagojik yeterlikleri ile teknostres düzeyleri arasında ise 'negatif yönlü düşük düzey' bulgusuna varılmıştır. Mesleki kıdem olarak incelendiğinde ise teknostres ile teknopedagojik değişkeni arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Yalçın ve Begenirbaş'ın (2021), "Covid-19 Pandemi Sürecinde Teknostres ve İş-Aile Çatışması" adlı çalışmalarında öğretmenlerin özellikle COVID-19 pandemi sürecinin beraberinde getirdiği çevrimiçi/uzaktan eğitim sisteminde yaşadıkları teknostres düzeyinin iş-aile çatışması üzerine etkilerini incelemiştir. Bu maksatla, Ankara'da devlet okullarında ve özel okullarda görev yapan 242 öğretmenden çevrimiçi anket yoluyla elde edilen veriler analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, öğretmenlerin bu süreçte yaşadıkları teknostresin hem iş-aile hem de aile-iş çatışmasına neden olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular ışığında, sadece içinde bulunulan pandemi sürecinde değil, sonrasında da yoğun şekilde bilişim teknolojilerini eğitim süreçlerine entegre etmesi beklenen öğretmenlerin etkinliğini ve verimliliğini artırabilmek için eğitim sektörü yöneticilerine de konu ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Erer'in (2021) 'Teknolojinin Karanlık Yüzü: Teknostres' çalışmasında teknoloji kullanımının yarattığı stresin 11 banka çalışanı üzerindeki etkisini nitel bir araştırma ile

incelenmiştir. Bireysel ve odak grup görüşmesi şeklinde yaptığı görüşmeler ile elde ettiği verileri irdelemiş ve teknostresin nedenlerini; ‘tekno-aşırı yük, tekno-karmaşıklık, tekno-belirsizlik ve diğer nedenler olarak belirtmiştir. Ayrıca teknostresin çalışanlar üzerindeki etkilerini; ‘davranışsal, psikolojik ve fizyolojik etkiler temaları’ ile açıklanmıştır.

Türkiye’de covid-19 sürecine kadar teknostres ile ilgili yapılan araştırmaların sınırlı olduğu ancak COVID-19 pandemisi ile bu konunun araştırmalarda daha çok kendine yer bulduğu ve incelendiği görülmektedir.

2.1.6. Teknostres ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Craig Brod (1984), ‘‘Bilgisayar Devriminin İnsani Maliyeti’’ adlı kitabı, teknostres ile ilgili alan yazın çalışmalarının temelini oluşturarak, teknostres kavramının irdelenmesine katkıda bulunmuştur. Kitap, bilgisayarın insanları çeşitli şekillerde sinsice etkileyebileceğini belirterek uyarıda bulunmakta, bilgisayarları kontrol etmemiz için onların etkilerini iyi bilmemiz gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca çok az yöneticinin bilgisayarın kullanıcılar üzerindeki etkilerinin farkında olduğunu paylaşarak bu durumun, dünden bugüne hala değişmediğini görmemizi sağlamaktadır. Kitap, teknostres ile nasıl başa çıkılacağı ile ilgili net çözümler sunmamasına karşın, okuyucuların teknostres hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır. Duygularımızı bastıran ve zihnimizi şekillendiren duygusuz bir varlık olarak *bilgisayarı* tanımlayarak gelecekte neden olacağı sorunlar hakkında okuyucularını bilgilendirmektedir.

Shepherd’ın (2004), ‘‘Relationships Between Computer Skills and Technostress: How Does This Affect Me?’’ adlı çalışmasında akademik kütüphaneciler ile eğitim fakülteleri ve işletme fakülteleri arasındaki teknoloji becerileri ile teknostresin olası nedenleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmada bilgisayar kullanım becerilerinin arttığı her üç alandaki çalışanların daha az teknostres yaşadıklarını vurgulamış. Ayrıca diğer bilgisayar kullanıcılarının daha az stres yaşamaları için teknolojinin hızlı değişimine ayak uydurmaları ve düzenli olarak teknoloji temelli eğitime katılmaları gerektiğini paylaşmıştır. Bilgisayar kullanma becerisi arttıkça teknostres düzeyinde azalma olduğunu vurgulamıştır.

Tarafdar vd. (2007), ‘‘The impact of technostress on role stress and Productivity’’ adlı ile yürüttükleri çalışmada, 346 çalışanın iş ortamında güvenlikle ilgili stres, yani teknostres ve rol stresinin bilgi güvenliği ile ilgili uyum içinde olup olmadığı incelenmiştir. ‘‘Teknostres yaratıcılarının, çalışanların örgütsel bağlılığını hem doğrudan hem de rol stresi yoluyla dolaylı olarak olumsuz etkilediği ve bilgi güvenliği ile ilgili uyum niyetini daha da

düşürdüğü vurgulanmıştır”. Teknostresin verimlilik ile negatif yönlü bir ilişki oluşturduğu belirtilerek, terfi olanakları daha yüksek olan çalışanların teknostres yaratıcılarının olumsuz etkilerine karşı daha dirençli oldukları bu nedenle daha az rol stresi yaşadıkları belirtilmiştir.

Al-Fudail ve Mellor (2008), “Investigating teacher stress when using technology” adıyla yürüttükleri çalışmada 9 öğretmenin sınıf içerisinde teknoloji kullanırken gözlenmesi, öğretim sırasında verdikleri tepkiler ve röportajları kapsamaktadır. Çalışmanın sonunda teknostresin nedenlerini “teknolojiye bağlı zaman sorunları, teknolojiyi kullanırken yaşanan sorunlar, sosyal destek-tekniik sorunlar” diye gruplamışlardır. Teknolojiye bağlı özyeterliliği az olan öğretmenlerin daha çok teknostres yaşadıkları ve iş performanslarının olumsuz olarak etkilendiği belirtilmiştir.

Ayyagari, Grover, Purvis (2011), “Technostress: Technological antecedents and implications” adlı çalışmada akademik literatürün, kitapların, popüler basının artan stresten bilgi işlem teknolojilerini sorumlu tuttuğunu vurgulayarak, bilgi işlem teknolojilerinin hangi özelliklerinin birer stresör olduklarını araştırmışlardır. 661 çalışandan alınan veriler analiz edilmiş ve teknostresin yaygınlığı net olarak görülmüştür. Rol belirsizliğinin ve aşırı iş yükünün en baskın iki stresör olduğu vurgulanmıştır.

Ahmad, Amin ve İsmail (2012), “The relationship between technostress creators and organisational commitment among academic librarians” adı ile yürüttükleri çalışmada Malezya’daki kamuya ait akademik kütüphanecilerin yaşadıkları teknostresin örgütsel bağlılığa etkisi araştırılmıştır. Anket ile toplanan veriler analiz edilmiş ve teknostres yaratıcılarının örgütsel bağlılıkla negatif yönde ilişkili olduğu belirtilmiştir. Akademik kütüphane çalışanlarının orta düzeyde teknostres yaşadıklarını da ortaya koymuşlardır. Bilgi işlem teknolojilerini yoğun kullanmanın teknostrese neden olduğu bulgularını elde etmişlerdir.

Salanova, Llorens ve Cifre (2013), “The dark side of technologies: Technostress among users of information and communication technologies” adlı çalışmada 1072 bilgi işlem teknoloji kullanıcısının deneyimleri üzerine çalışmayı yürütmüşlerdir. 675 yoğun olmayan teknoloji kullanıcısı ile 397 yoğun teknoloji kullanıcısından alınan veriler irdelenmiştir. Araştırmada daha önceki çalışmalardan farklı olarak teknolojiyi yoğun kullanmayan kullanıcıların, yoğun kullanıcılarından önemli ölçüde daha fazla kaygı, korku, endişe, şüphecilik ve yetersizlik yaşadığı bulgusunu elde etmişlerdir. Ayrıca sosyal desteğin arttığı durumlarda kullanıcıların daha az teknostres yaşadıkları ancak karşılaştıkları sorunları kendileri çözemedikleri için daha çok yetersizlik hissine kapıldıkları çalışmanın önemli bulguları olmuştur.

Tarafdar, Pullins, Ragu-Nathan (2015), “Technostress: negative effect on performance and possible mitigations” çalışmaları ile “teknostres yaratan koşulların, teknoloji destekli inovasyon, teknoloji destekli performans ve genel performans” üzerindeki etkisini araştırmışlardır. 237 kurumsal satış uzmanından alınan veriler incelenmiş ve bulgular elde edilmiştir. Teknostres yaratıcıları ile kullanıcının çalışma performansı arasında negatif bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Teknolojide özyeterliliği oluşturmak için geleneksel çabanın dışına çıkılması gerektiği vurgulanarak, performans düşüklüğüne karşı koymak için kullanıcının teknolojik yeterliliğini artırması gerektirdiği vurgulanmıştır.

Li ve Wang’ın (2021), “Technostress inhibitors and creators and their impacts on university teachers' work performance in higher education” adlı çalışmalarında teknostresi azaltan durumlarla, teknostres yaratıcıları arasındaki ilişki irdelenmiş ve bu durumun üniversitede çalışan akademisyenlerin iş performansını nasıl etkilediği sorgulanmıştır. 312 akademisyenden alınan veriler incelendiğinde; “özellikle katılımı kolaylaştırmanın ve teknik destek sağlamanın, üç teknostres yaratıcısı (tekno-aşırı yük, tekno-karmaşıklık ve tekno-güvensizlik) üzerinde önemli ölçüde engelleyici etkilere sahip olabileceğini göstermiştir.” Akademisyenlerin iş performanslarının, teknostres yaratıcılarından olan tekno-güvensizlik ve tekno-karmaşıklıktan olumsuz olarak etkilendikleri, öte yandan tekno-aşırı yüklenme uyarıcısı ile pozitif bir ilişki içinde oldukları belirtilmiştir. Teknostresi azaltan teknoloji okuryazarlığı ve katılım kolaylığı için uygun ortamlar sağlandığında akademisyenlerin iş performanslarının arttığı gözlenmiştir. Teknostresten mustarip akademisyenler arasında cinsiyet farkı gözlenmemiştir.

Teknostres ile ilgili yurt dışında farklı alanlarla ilgili birçok çalışma yapıldığı ve teknostresin nedenleri, sonuçları, azaltıcı durumları, örgütlere etkileri bakımından incelendiği ve bir çok yeni çalışmanın konusunu oluşturduğu görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, araştırmada uygulanan veri toplama araçları, verilerin analizi ve yorumlanması ile ilgili bilgi ve bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Okul yöneticilerinin teknostres düzeylerinin incelenmesini amaçlayan bu araştırma “tarama modeli” ile gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da şu anda var olan bir durumu, var olduğu gibi betimlemeyi hedefleyen araştırma yöntemidir. Bu modelde, araştırmaya konu olan herhangi bir olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Tarama modellerinde önemli olan, durumu herhangi bir biçimde değiştirmeye çalışmadan, uygun bir biçimde gözlemleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2009, s.77).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Denizli ili Pamukkale ve Tavas ilçelerinde görev alan 413 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü evrende yer alan tüm okullara ölçek çevrimiçi olarak ulaştırılmıştır. 224 okul yöneticisi ölçekteki tüm soruları eksiksiz olarak cevaplamış ve geri dönüş yapmıştır. Dolayısıyla araştırmanın örnekleme 224 kişi olarak belirlenmiştir.

Aşağıdaki Tablo 3.1’de örnekleme ilişkin demografik bilgiler sunulmuştur.

Tablo 3.1. *Örnekleme İlişkin Demografik Özellikler*

	Değişken	Frekans	Oran (%)	Kümülatif Toplam
Cinsiyet	Kadın	84	37.5	37.5
	Erkek	140	62.5	100
Eğitim Durumu	Lisans	166	74.1	74.1
	Lisansüstü	58	25.9	100
	Branş Öğretmenliği	98	43.8	43.8
Çalışma Alanı	Okul Öncesi	29	12.9	56.7
	Öğretmenliği			
	Sınıf Öğretmenliği	97	43.3	100
	Sayısal Alan	66	29.5	29.5
Bağlantılı Branş	Sözel Alan	136	60.7	90.2
	Spor ve Güzel Sanatlar	22	9.8	100
	Anaokulu	25	11.2	11.2
Okul Kademesi	İlkokul	99	44.2	55.4
	Ortaokul	52	23.2	78.6
	Lise	48	21.4	100
Hizmet İçi	Alanlar	175	78.1	78.1
Teknoloji Eğitimi	Almayanlar	49	21.9	100
	N	Ortalama	Min.	Maks.
Yaş	224	42.76	25	64
Mesleki Kıdem	224	18.74	2	42
Yöneticilik Süresi	224	8.57	1	38

Tablo 3.1’de görüldüğü üzere örneklemin çoğunluğu (%62,5) erkek ve lisans (%74,1) mezunudur. Örneklemdaki branş öğretmenleriyle sınıf öğretmenlerinin oranı hemen hemen aynıken okul öncesi öğretmenlerinin oranı %12,9’dur. Örneklemin büyük çoğunluğu sayısal ve sözel alanlardan gelirken, spor ve güzel sanatlar alanından katılımcılar örneklemin %9,8’ini oluşturmaktadır. Sınıf öğretmenleri %44,2’lik oranla örnekleme en fazla ağırlığa sahip branştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Okul yöneticilerinin teknostres düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacı ile hazırlanmış 9 soru (yaş, cinsiyet, mesleki kıdem yılı, eğitim durumu, toplam yöneticilik süresi, çalışma alanı, branşının bağlantılı olduğu alan, okulun kademesi ve teknoloji ile ilgili hizmet içi eğitim alma durumu) bulunmaktadır.

İkinci bölümde ise Tarafdar, Tu, Ragu-Nathan, Ragu-Nathan, (2007) tarafından geliştirilen ve Ilgaz, Özgür ve Çuhadar (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Teknostres Ölçeği" yer almaktadır. Ölçek 5 faktör ve 23 maddeden oluşmaktadır, 5'li Likert tipidir. Bu çalışmada ölçeğin özgün yapısı korunmuştur.

Ölçeğin ilk boyutunu oluşturan "teknolojik aşırı yüklenme" 1-5 maddelerini kapsamaktadır ve bu boyutta bilgi işlem teknolojilerinin kullanıcıları hem uzun çalışmalara zorladığı hem de daha hızlı olmaları gerektiğini vurgulayan ifadeler yer almaktadır. İkinci boyutu olan "teknolojik istila", 6-9 maddelerini kapsamaktadır. Bu boyutta çalışma alanının teknoloji ile sosyal alanı da işgal ettiğini vurgulayan ifadeler yer almaktadır. Üçüncü boyut olan "teknolojik karmaşa" 10-14 maddelerini kapsamaktadır. Bilgi işlem teknolojilerinin, kullanıcıların kendilerini yetersiz olarak gördükleri ve onları öğrenmede zaman ve çaba göstermeye zorladığı karmaşık durumları ifade etmektedir. Dördüncü boyut, 15-19 maddelerini kapsayan "teknolojik güvensizlik" boyutudur. Kullanıcıların işlerini kaybetme tehdidi yaşadıkları boyuttur. Hızlı ve sürekli değişen teknolojiyi takip edemeyen bir kullanıcının, kendisinden daha iyi teknoloji kullanan çalışanın yerine alınabileceği kaygısı yaşamasıdır. Son boyut olan "teknolojik belirsizlik" boyutu 20-23 maddelerini kapsamaktadır. Bilgi işlem teknolojilerinin sürekli ve hızlı değişim yaşaması kullanıcıların bu durumu yakalamakta zorlanmasına neden olmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki sürekli değişim ve gelişim, kullanıcıları yeni bilgi ve iletişim teknolojilerini öğrenmek ve sürekli olarak kendilerini eğitmek zorunda bırakmaktadır. Bu durum kullanıcıları teknolojik belirsizliğe sürüklemektedir. Bilgi işlem teknolojilerinde var olan değişimlerin ve güncellemelerin kullanıcıları rahatsız edecek düzeye ulaşarak belirsizlik yaratmaları teknolojik belirsizlik olarak tanımlanmaktadır.

3.3.1. Ölçeğin Güvenilirliğine İlişkin Bulgular

Bu çalışmada da ölçek yapısı olduğu gibi muhafaza edilerek kullanılmıştır. Dolayısıyla sadece ifadelerle verilen cevapların iç tutarlılıkları Cronbach's Alpha istatistiği ile araştırılmıştır ve sonuçlar Tablo 3.2'de sunulmuştur.

Tablo 3.2. Ölçekte Kullanılan İfadelerin İç Tutarlılıklarına İlişkin Cronbach's Alpha Değerleri

Maddeler	\bar{x}	Cronbach's Alpha (Mevcut araştırma)	Cronbach's Alpha (Orijinal araştırma)
Teknostres Ölçeği	3.04	0.91	
Aşırı Yükleme Boyutu	3.23	0.80	0.70
(İstila) İşgal Boyutu	3.47	0.83	0.70
Karmaşıklık Boyutu	2.77	0.87	0.81
Güvensizlik Boyutu	2.58	0.84	0.70
Belirsizlik Boyutu	3.27	0.87	0.90

Tablo 3.2'de görüldüğü üzere, Cronbach's Alpha ile ölçülen teknostres ölçeğine ilişkin tutarlılık katsayısı 0.91'dir. Bu haliyle ölçeğin iç tutarlılığı çok iyi düzeydedir (Gürüş & Astar, 2014, s. 246). Alt boyutlar itibarıyla ise Cronbach's Alpha istatistiği çok iyiye yakın değerler almaktadır. Buna göre aşırı yükleme boyutuna ilişkin istatistik 0.80, işgal boyutuna ilişkin istatistik 0.83, karmaşıklık boyutuna ilişkin istatistik 0.87, güvensizlik boyutuna ilişkin istatistik 0.84 ve belirsizlik boyutuna ilişkin istatistik 0.87'tür. Dolayısıyla, teknostres ölçeğindeki ifadelerle verilen cevaplar, ölçek hem bir bütün olarak değerlendirildiğinde hem de alt boyutlar itibarıyla değerlendirildiğinde tutarlıdır denilebilir.

3.3.2. Verilerin Analizi

Her bir analiz için gereken normallik sınaması çarpıklık ve basıklık değerleri üzerinden gerçekleştirilmiş ve sonuçlar EK 4'te verilmiştir.

Serilere ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.96 ile 1.96 arasında yer alması durumunda serilerin normal dağılıma uyduğu kabul edilebilir (Gürüş & Astar, 2014, s. 155). Buna göre Ek 4’teki tabloda görüldüğü üzere “spor ve güzel sanatlar” branşındaki teknostres skoru ve “güvensizlik” alt boyutu skoru ile “yöneticilik süresi” serileri normal dağılıma uymamaktadır. Dolayısıyla bu değişkenlerle ilgili analizler parametrik olmayan yöntemler ile gerçekleştirilecektir.

Çalışmada ele alınacak ilk problem okul yöneticilerinin algıladıkları teknostres düzeyleridir. Bu alt problemin çözümünde elde edilen verilerin frekans ve aritmetik ortalama değerleri hesaplanmış, yorumlamalarda ortalamalar göz önünde bulundurulmuştur. Yorumlamalarda aralıklar Tablo 3.3’te belirtildiği şekilde kabul edilmiştir.

Tablo 3.3. *Aralıklar ve Yorumlar*

Aralıklar	Yorumlar
1,00 – 1,80	Çok düşük
1,81 – 2,60	Düşük
2,61 – 3,40	Orta
3,41 – 4,20	Yüksek
4,21 – 5,00	Çok yüksek

Çalışmanın alt problemlerini ise demografik veriler ile algılanan teknostres düzeyleri arasındaki ilişkilerin araştırılması oluşturmaktadır. Buna göre sırası ile yaş, cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim durumu, yöneticilik süresi, çalışma alanı, bağlantılı branş, okul kademesi ve hizmet içi teknoloji eğitimi alınıp alınmama değişkenleri ile algılanan teknostres düzeyleri arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Sürekli değişkenler olan yaş, mesleki kıdem ve yöneticilik süresi ile teknostres arasındaki ilişki korelasyon analizi ile araştırılacaktır. Cinsiyet, eğitim durumu, çalışma alanı, bağlantılı branş, okul kademesi ve hizmet içi teknoloji eğitimi alıp almama durumlarına göre algılanan teknostres düzeylerinin karşılaştırılması ise t-testinin konusudur. Tüm sonuçlar .05’lik yanılma payı ile değerlendirilmiştir. Parametrik testler için gereken normal dağılım veya sabit varyans şartını sağlamayan serilere ilişkin analizler fark testlerinde Mann Whitney-U ve Kriskal-Wallis H testleriyle gerçekleştirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde; anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise türündeki okullarda görev yapan okul yöneticilerinden toplanan verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “okul yöneticilerinin teknostres düzeyleri nedir?” şeklinde ifade edilmiştir. Aşağıdaki Tablo .1’de okul yöneticilerinin teknostres düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Okul Yöneticilerinin Teknostres Düzeyleri

	n	\bar{X}	S	Düzye
Teknostres	224	3.04	0.67	Orta
Aşırı Yükleme	224	3.23	0.88	Orta
İşgal	224	3.47	0.97	Yüksek
Karmaşıklık	224	2.78	0.96	Orta
Güvensizlik	224	2.58	0.91	Düşük
Belirsizlik	224	3.27	0.94	Orta

Tablo .1 ’den görüldüğü üzere, okul yöneticilerinin teknostres düzeyleri “orta” seviyededir. Ancak işgal alt boyutu *yüksek* düzeydedir. Buna karşılık güvensizlik alt boyutu ise *düşük* seviyededir. Teknolojinin, okul yöneticilerini her an ulaşılabilir kılması tekno-işgali artırmaktadır. Bu durum okul yöneticilerinin stres, kaygı ve iş doyumunu olumsuz olarak etkileyebilir.

Teknolojinin, sürekli yeni ihtiyaçlar barındırması nedeniyle teknolojiyi daha iyi bilen kullanıcıların, çalışanlar için tehdit olarak algılandığı tekno-güvensizlik ise düşük düzeydedir. Tekno-güvensizliğin düşük çıkması devlet kurumlarında çalışan okul yöneticilerinin çalışma koşullarının daha güvenceli olmasından kaynaklanabilir.

4.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında teknostres düzeyi ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiler ele alınacaktır. Veri toplama aracından bahsedilirken belirtildiği üzere demografik değişkenler cinsiyet, hizmet içi teknoloji eğitimi almış olup olmamak, eğitim durumu, çalışma alanı,

bağlantılı branş, okul kademesi, yaş, kıdem ve yöneticilik süresidir. Aşağıdaki başlıklarda sırasıyla bu demografik değişkenler ile teknostres düzeyi arasındaki ilişkiler ele alınacaktır.

4.2.1. Yaş

Bu başlık altında teknostres düzeyi ve alt boyutlarının okul yöneticilerinin yaşlarıyla ilişkili olup olmadığı incelenmiştir. Dolayısıyla okul yöneticilerinin yaşlarına göre teknostres düzeyinin ve alt boyutlarının nasıl değiştiği analiz edilmiştir. Bu amaçla, tüm değişkenlerin sürekli olduğu bu inceleme korelasyon analizi ile gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla gerçekleştirilen Pearson Korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.2.'de sunulmuştur.

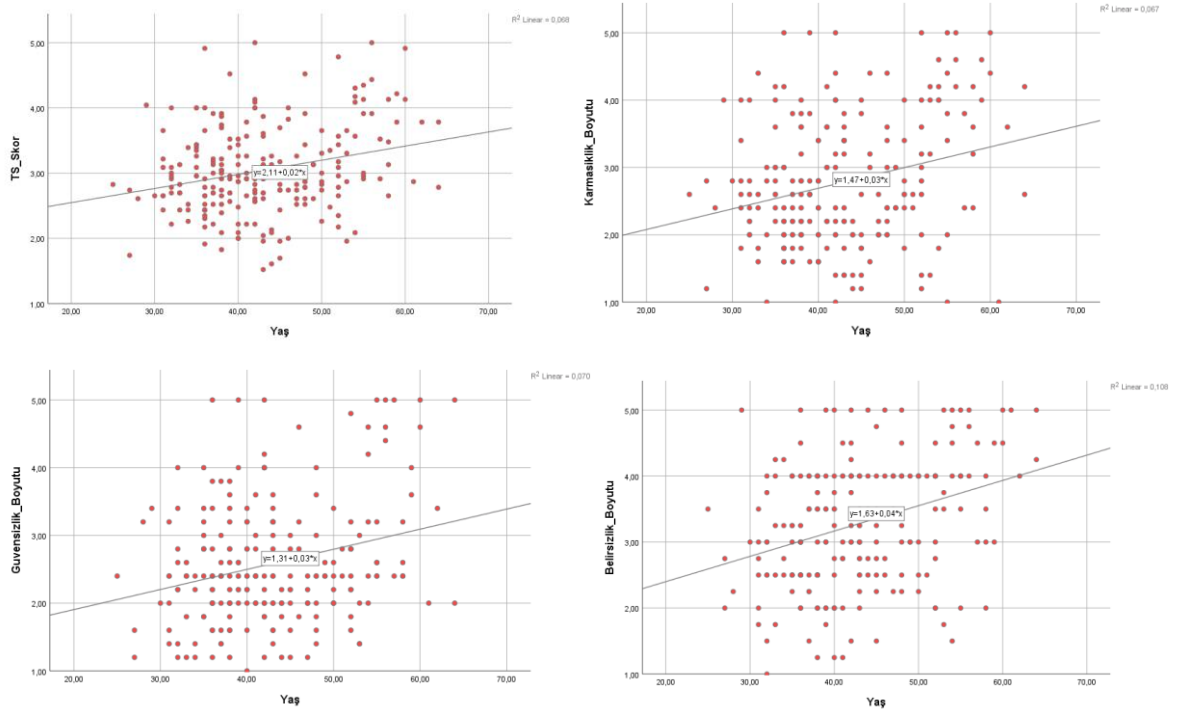
Tablo 4.2. *Okul Yöneticilerinin Algıladıkları Teknostres Düzeyleri ile Yaşları Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Analizi)*

	Yaş	TS_Skor	Aşırı Yükleme	İşgal	Karmaşıklık	Güvensizlik	Belirsizlik
Yaş		0.26*	0.08	-0.00	0.25*	0.26*	0.32
TS_Skor			0.66*	0.70*	0.82*	0.82*	0.5*
Aşırı Yükleme				0.61*	0.36*	0.31*	0.09
İşgal					0.44*	0.36*	0.13*
Karmaşıklık						0.72*	0.36*
Güvensizlik							0.52*

* p<.05

Tablo 4.2.'de sunulan sonuçlara göre, yöneticilerin yaşı ile teknostres düzeyi ve alt boyutlardan karmaşıklık, güvensizlik ve belirsizlik boyutları arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır.

Grafik 4.1.: Yöneticilerin Yaşı ile Algılanan Teknostres Düzeyleri Arasındaki İlişki (Korelasyon Grafiği)

*Grafik 4.1'*den takip edilebilen sonuçlara göre, teknostres düzeyi ile yöneticilerin yaşları arasında %26'lık doğru yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Her ne kadar bu ilişki düzeyi düşük düzeyde de olsa istatistiksel olarak anlamlı olması, ilerleyen yaşlardaki yöneticilerde daha yüksek düzeyde teknostres görüleceğini işaret etmektedir. Yaş ile karmaşıklık (%25), güvensizlik (%26) ve belirsizlik (%32) alt boyutları arasında da pozitif yönlü ilişki olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, bu alt boyutlarda da yaş ilerledikçe teknostres daha yoğun hissedilmektedir.

Tablo 4.2'den görülebilen sonuçlardan biri ise teknostres düzeyinin en fazla karmaşıklık ve güvensizlik alt boyutlarıyla ilişki içinde olduğudur. Karmaşıklık ve güvensizlik alt boyutları yükseldikçe teknostres düzeyi de ciddi şekilde yükselmektedir. Her iki alt grup için de %82 olan korelasyon katsayıları oldukça yüksek bir ilişkiyi göstermektedir.

4.2.2. Cinsiyet

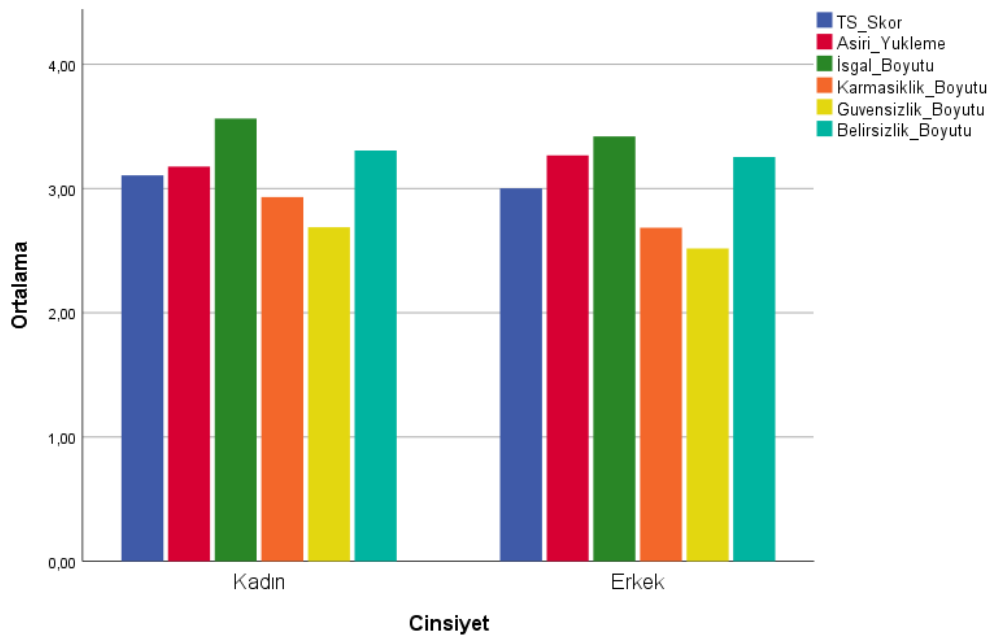
Sosyal bilimler alanında cinsiyet değişkenleri etkileyen en temel faktörler arasında yer almaktadır. Bu çalışma kapsamında da yöneticilerin algıladıkları teknostres düzeyinin cinsiyetlerine göre değişip değişmediği araştırılmış ve Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları aşağıdaki Tablo 4.3'te sunulmuştur.

Tablo 4.3: *Yöneticilerin Algıladığı Teknostres Düzeyinin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem t Testi)*

Bağımlı Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	S	t	p
Teknostres	Kadın	84	3.10	0.64	1.12	0.26
	Erkek	140	3.00	0.69		
Aşırı Yükleme	Kadın	84	3.17	0.86	-0.74	0.45
	Erkek	140	3.26	0.88		
İşgal	Kadın	84	3.56	0.92	1.06	0.28
	Erkek	140	3.41	1.00		
Karmaşıklık	Kadın	84	2.93	0.86	1.87	0.06
	Erkek	140	2.68	1.00		
Güvensizlik	Kadın	84	2.68	0.87	1.37	0.17
	Erkek	140	2.51	0.92		
Belirsizlik	Kadın	84	3.30	0.91	0.40	0.68
	Erkek	140	3.25	0.96		

Tablo 4.3'ten görüldüğü üzere, yöneticilerin algıladığı teknostres düzeyi cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır. Başka bir deyişle, ilgili değişkenlerin ortalamaları arasındaki farklar istatistiksel olarak anlamlı görünmemektedir. Aşağıdaki Grafik 4.2'de bu sonuçları görselleştirmektedir.

Grafik 4.2: *Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre Teknostres Düzeyleri*

Grafik 4.2'den görüldüğü üzere kadın ve erkeklerin teknostres düzeyleri ve alt boyutlara ilişkin ortalamaları benzerdir ve birbirlerinden çok fazla farklılaşmamaktadır.

4.2.3. Mesleki Kıdem

Bu başlık altında yöneticilerin teknostres düzeylerinin okul yöneticilerinin mesleki kıdemleriyle ilişkili olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaçla, tüm değişkenlerin sürekli olduğu bu inceleme korelasyon analizi ile gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen Pearson Korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.4'te sunulmuştur.

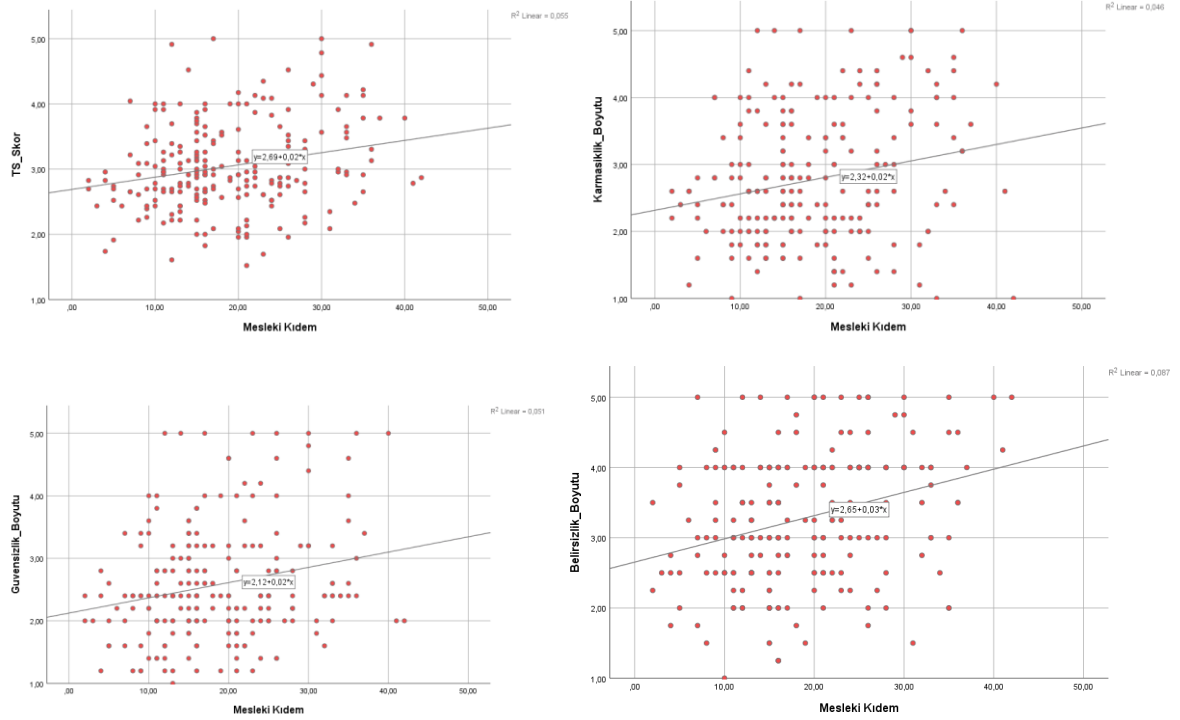
Tablo 4.4. *Yöneticilerin Algıladığı Teknostres Düzeyi ile Yöneticilerin Mesleki Kıdemi Arasındaki İlişki (Pearson Korelasyon Analizi)*

	TS_Skor	Aşırı Yükleme	İşgal	Karmaşıklık	Güvensizlik	Belirsizlik
Mesleki Kıdem	0.23*	0.09	0.00	0.21*	0.22*	0.29*

* p<.05

Tablo 4.4'teki sonuçlardan görüldüğü gibi, mesleki kıdem ile anlamlı ilişki içinde olan değişkenler, yaş ile anlamlı ilişki içinde bulunan değişkenler ile aynıdır. Mesleki kıdem ile teknostres düzeyi arasında %23.4'lük, karmaşıklık arasında %21.5'lik, güvensizlik arasında %22.6'lık ve belirsizlik arasında %29.4'lük pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Aşağıdaki grafik 4.3 bu ilişkileri görselleştirmektedir.

Grafik 4.3: Yöneticilerin Mesleki Kıdemleri ile Algıladıkları Teknostres Düzeyleri Arasındaki İlişki (Korelasyon Grafîği)

Grafik 4.3'teki görsellere bakıldığında mesleki kıdem ile teknostres düzeyinin aynı yönde hareket ettiği ve değişkenler arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu görülmektedir.

4.2.4. Eğitim Durumu

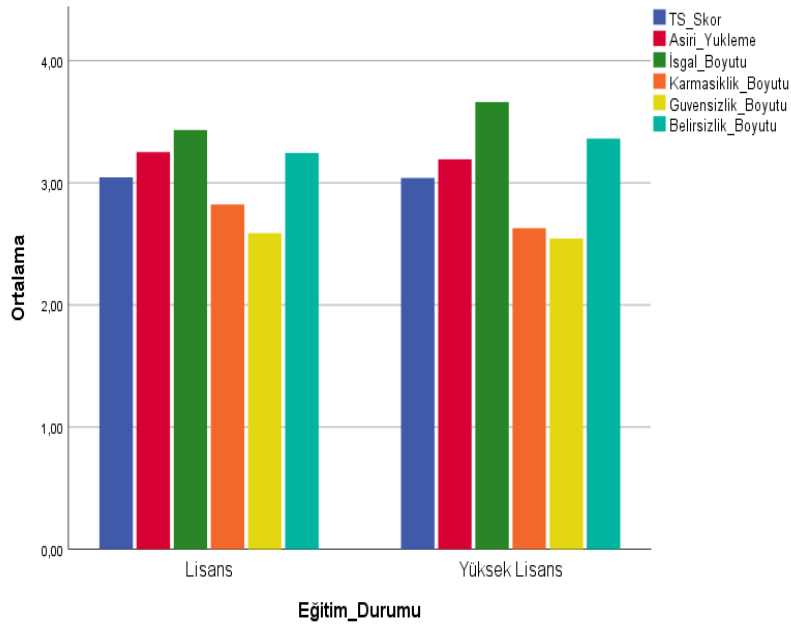
Bu başlık altında yöneticilerin algıladıkları teknostres düzeylerinin eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Dolayısıyla okul yöneticilerinin son mezun oldukları eğitim düzeyine göre teknostres düzeyinin ve alt boyutlarının nasıl değiştiği analiz edilmiştir. Aşağıda Tablo 4.5'te sunulan sonuçlar lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim alan okul yöneticilerinin teknostres düzeyi ve alt boyutlarına ilişkin ortalamaların farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Bağımsız Örneklem t Testi sonuçlarıdır.

Tablo 4.5: Yöneticilerin Mezun Oldukları Eğitim Düzeyine Göre Teknostres Düzeylerinin Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem t Testi)

Bağımlı Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	S	Levene			
					F	P	t	P
TS_Skor	Lisans	166	3.04	0.68	0.08	0.93	0.075	0.94
	Lisansüstü	58	3.03	0.65				
Aşırı Yükleme	Lisans	166	3.25	0.86	0.399	0.52	0.4539	0.59
	Lisansüstü	58	3.18	0.94				
İşgal	Lisans	166	3.43	0.93	1.12	0.283	-1.105	0.27
	Lisansüstü	58	3.60	1.08				
Karmaşıklık	Lisans	166	2.82	0.96	0.08	0.79	1.185	0.237
	Lisansüstü	58	2.65	0.95				
Güvensizlik	Lisans	166	2.60	0.92	0.04	0.83	0.22	0.826
	Lisansüstü	58	2.56	0.87				
Belirsizlik	Lisans	166	3.24	0.94	0.40	0.53	-0.952	0.342
	Lisansüstü	58	3.38	0.94				

Yukarıdaki Tablo 4.5'te sunulan bulgular göstermektedir ki teknostres düzeyi ve alt boyutları yöneticilerin aldıkları eğitime göre değişmemektedir. Aşağıdaki Grafik 4.4'teki her bir aynı renkteki sütun aynı ölçeğin (alt boyutların) lisans ve lisansüstü düzeydeki katılımcılara ilişkin ortalamalarını göstermektedir.

Grafik 4.4: Okul Yöneticilerinin Eğitim Durumuna Göre Teknostres Düzeyleri

Grafik 4.4 'ten de takip edilebildiği üzere teknostres düzeyi, alt boyutları itibariyle de lisans ve lisansüstü mezunu yöneticilerde neredeyse aynı düzeydedir.

4.2.5. Yöneticilik Süresi

Bu başlık altında yöneticilerin algıladıkları teknostres düzeylerinin yöneticilik süreleriyle ilişkili olup olmadığı incelenmiştir. Dolayısıyla okul yöneticilerinin yöneticilik sürelerine göre teknostres düzeyinin ve alt boyutlarının nasıl değiştiği analiz edilmiştir. Bu amaçla, tüm değişkenlerin sürekli olduğu bu inceleme korelasyon analizi ile gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen Spearman Korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.6'da sunulmuştur. Bu başlık altında Spearman Korelasyon analizinin kullanılmasının Ek 4'te görülebildiği üzere yöneticilik süresi değişkeninin normal dağılıma uymamasıdır.

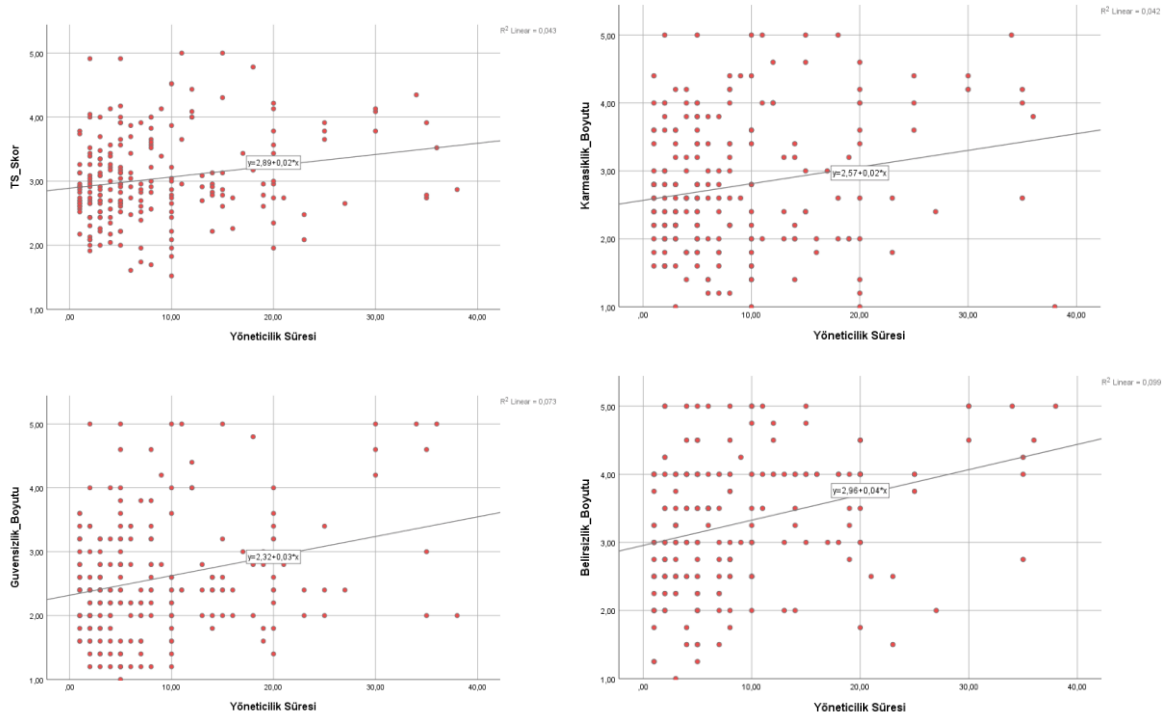
Tablo 4.6: *Yöneticilerin Algıladıkları Teknostres Düzeyleri ile Yöneticilik Süreleri Arasındaki İlişki (Spearman Korelasyon Analizi)*

	TS_Skor	Aşırı Yükleme	İşgal	Karmaşıklık	Güvensizlik	Belirsizlik
Yöneticilik Süresi	0.19*	0.04	0.06	0.13*	0.17*	0.31*

*p<.05

Tablo 4.6'daki sonuçlardan görüldüğü gibi, yöneticilik süresi ile anlamlı ilişki içinde olan değişkenler yaş ve mesleki kıdem ile de anlamlı ilişki içerisindedir. Yöneticilik süresi ile teknostres düzeyi arasında %19.8'lik, karmaşıklık arasında %13.4'lük, güvensizlik arasında %17.5'lik ve belirsizlik arasında %31.6'lık pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Aşağıdaki *Grafik 4.5* de bu ilişkiler görselleştirmektedir.

Grafik 4.5: Yöneticilik Süresi ile Algılanan Teknostres Düzeyi Arasındaki İlişki (Korelasyon Grafiği)

4.2.6. Çalışma Alanı

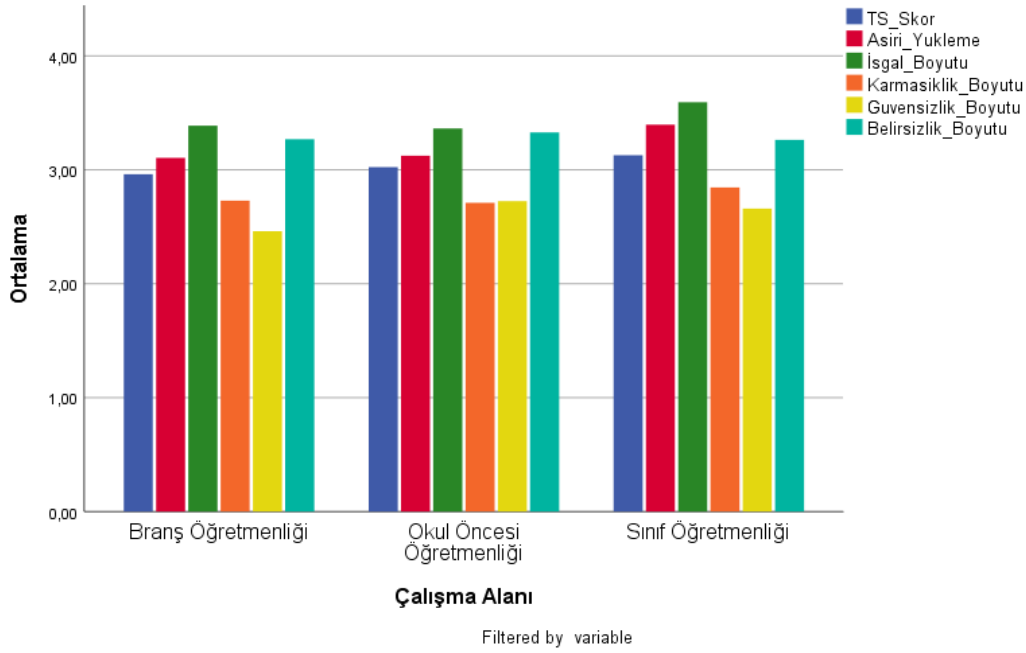
Bu başlık altında teknostres düzeyi ve ölçeğin alt boyutlarının okul yöneticilerinin çalışma alanlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Dolayısıyla okul yöneticilerinin çalışma alanlarına göre teknostres düzeyinin ve alt boyutlarının nasıl değiştiği analiz edilmiştir. Bu başlık altında karşılaştırmaya konu olacak grup sayısı üçtür. Karşılaştırılacak grup sayısı ikiden fazla olduğu için tek yönlü ANOVA kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4.7’de sunulmuştur.

Tablo 4.7: Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Çalışma Alanlarına Göre karşılaştırılması (ANOVA testi)

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	N	\bar{x}	S	F	p
TS_Skor	Branş Öğretmenliği	98	2.96	0.62	1.50	0.22
	Okul Öncesi Öğretmenliği	29	3.02	0.60		
	Sınıf Öğretmenliği	97	3.12	0.73		
Aşırı Yükleme	Branş Öğretmenliği	98	3.10	0.81	2.98	0.05
	Okul Öncesi Öğretmenliği	29	3.12	0.95		
	Sınıf Öğretmenliği	97	3.39	0.89		
İşgal	Branş Öğretmenliği	98	3.38	0.90	1.29	0.27
	Okul Öncesi Öğretmenliği	29	3.36	0.93		
	Sınıf Öğretmenliği	97	3.59	1.04		
Karmaşıklık	Branş Öğretmenliği	98	2.72	0.87	0.43	0.64
	Okul Öncesi Öğretmenliği	29	2.71	0.93		
	Sınıf Öğretmenliği	97	2.84	1.04		
Güvensizlik	Branş Öğretmenliği	98	2.46	0.83	1.59	0.20
	Okul Öncesi Öğretmenliği	29	2.72	0.95		
	Sınıf Öğretmenliği	97	2.65	0.95		
Belirsizlik	Branş Öğretmenliği	98	3.26	0.86	0.05	0.94
	Okul Öncesi Öğretmenliği	29	3.32	0.94		
	Sınıf Öğretmenliği	97	3.26	1.02		

Tablo 4.7'deki sonuçlardan görülmektedir ki teknostres düzeyi ve alt boyutlarına ilişkin ortalamalar okul yöneticilerinin çalışma alanlarına göre değişmemektedir. Aşağıdaki grafik 4.6'dan da görüldüğü üzere üç grupta da ortalamalar hemen hemen eşit görünmektedir.

Grafik 4.6: Teknostres Düzeyi ve Alt Boyutlarının Okul Yöneticilerinin Çalışma Alanlarına Göre Ortalama Değerleri

4.2.7. Bağlantılı Branş

Bu başlık altında teknostres düzeyi ve ölçeğin alt boyutlarının okul yöneticilerinin bağlantılı branşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenecektir. Dolayısıyla okul yöneticilerinin bağlantılı branşlarına göre teknostres düzeyinin ve alt boyutlarının nasıl değiştiği analiz edilecektir. Karşılaştırılacak grup sayısı ikiden fazla olduğu için tek yönlü ANOVA kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4.8’de sunulmuştur.

Tablo 4.8: Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Bağlantılı Branşlarına Karşılaştırılması (ANOVA)

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	N	\bar{x}	S	F	p
TS_Skor	Sayısal Alan	66	2.99	0.61	0.83*	0.66
	Sözel alan	136	3.07	0.71		
	Spor ve Güzel Sanatlar Alanı	22	2.94	0.54		
Aşırı Yükleme	Sayısal Alan	66	3.11	0.83	1.28	0.27
	Sözel alan	136	3.30	0.90		
	Spor ve Güzel Sanatlar Alanı	22	3.10	0.82		
İşgal	Sayısal Alan	66	3.43	0.92	0.91	0.40
	Sözel alan	136	3.52	1.01		
	Spor ve Güzel Sanatlar Alanı	22	3.23	0.88		

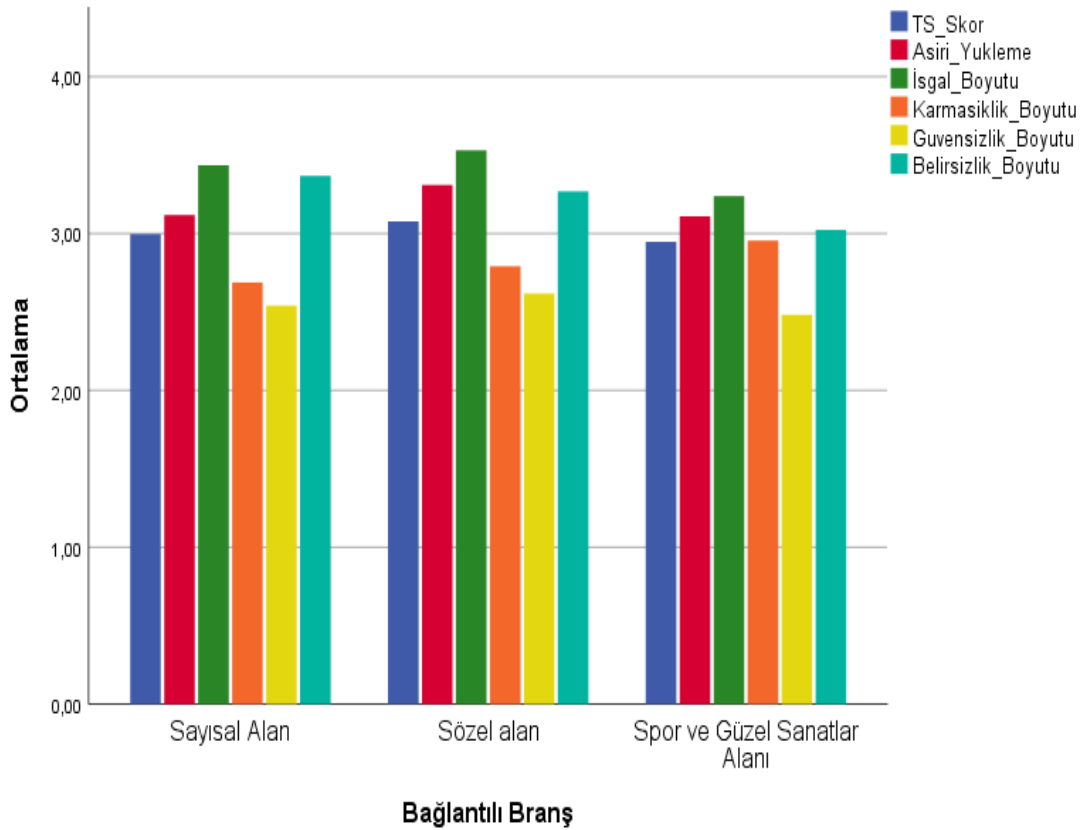
(Devamı arkada)

Tablo 4.8 (devamı) *Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Bağlantılı Branşlarına Karşılaştırılması (ANOVA)*

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	N	\bar{x}	S	F	p
Karmaşıklık	Sayısal Alan	66	2.68	0.85	0.67	0.51
	Sözel alan	136	2.79	1.02		
	Spor ve Güzel Sanatlar Alanı	22	2.95	0.82		
Güvensizlik	Sayısal Alan	66	2.53	0.90	0.46	0.79
	Sözel alan	136	2.61	0.92		
	Spor ve Güzel Sanatlar Alanı	22	2.48	0.79		
Belirsizlik	Sayısal Alan	66	3.36	0.93	1.10	0.33
	Sözel alan	136	3.26	0.96		
	Spor ve Güzel Sanatlar Alanı	22	3.02	0.80		

Tablo 4.8'deki ve aşağıdaki sonuçlardan görüldüğü üzere okul yöneticilerinin teknostres düzeyleri ve alt boyutlara ilişkin sorulara verdikleri cevapların ortalamaları bağlantılı branşlarına göre değişmemektedir.

Grafik 4.7: *Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Bağlantılı Branşlarına Göre Karşılaştırılması*

Grafik 4.7 de bu sonuçları görselleştirmektedir. Grafikte görülebildiği üzere teknostres seviyeleri bağlantılı branşlara göre neredeyse değişmemektedir.

4.2.8. Okul Kademesi

Bu başlık altında teknostres düzeyi ve ölçeğin alt boyutlarının okul yöneticilerinin çalışmakta oldukları okul kademesine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenecektir. Dolayısıyla okul yöneticilerinin çalıştıkları okul kademesine göre teknostres düzeyinin ve alt boyutlarının nasıl değiştiği analiz edilecektir. Bu başlık altında karşılaştırmaya konu olacak grup sayısı dördür. Karşılaştırılacak grup sayısı ikiden fazla olduğu için tek yönlü ANOVA kullanılmış ve sonuçlar Tablo 4.9’da sunulmuştur.

Tablo 4.9: *Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Okul Kademesine Göre Karşılaştırılması (ANOVA)*

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	N	\bar{x}	S	F	p.
TS_Skor	Anaokulu	25	3.12	0.66	2.02	0.11
	İlkokul	99	3.09	0.72		
	Ortaokul	52	3.10	0.59		
	Lise	48	2.83	0.62		
Aşırı Yükleme	Anaokulu	25	3.11	1.09	3.54	0.02*
	İlkokul	99	3.38	0.81		
	Ortaokul	52	3.30	0.74		
	Lise	48	2.90	0.87		
İşgal	Anaokulu	25	3.38	1.00	0.96	0.41
	İlkokul	99	3.58	1.03		
	Ortaokul	52	3.45	0.84		
	Lise	48	3.31	0.95		
Karmaşıklık	Anaokulu	25	2.80	1.04	0.92	0.43
	İlkokul	99	2.81	1.02		
	Ortaokul	52	2.87	0.88		
	Lise	48	2.57	0.85		
Güvensizlik	Anaokulu	25	2.94	1.07	3.12	0.03*
	İlkokul	99	2.58	0.92		
	Ortaokul	52	2.65	0.83		
	Lise	48	2.29	0.77		
Belirsizlik	Anaokulu	25	3.49	.96	0.82	0.48
	İlkokul	99	3.19	1.02		
	Ortaokul	52	3.35	0.84		
	Lise	48	3.23	0.86		

* p<.05

Tablo 4.9'daki sonuçlara göre teknostres seviyesi okul yöneticilerinin çalışmakta oldukları okul kademesine göre farklılaşmamaktadır. Ancak aşırı yüklenme ve güvensizlik alt boyutları çalışılan okul kademesine göre farklılaşmaktadır. Bu farkların hangi gruplar arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını belirlemek için gerçekleştirilen Bonferroni Post-Hoc testi sonuçları Tablo 4.10'da sunulmuştur.

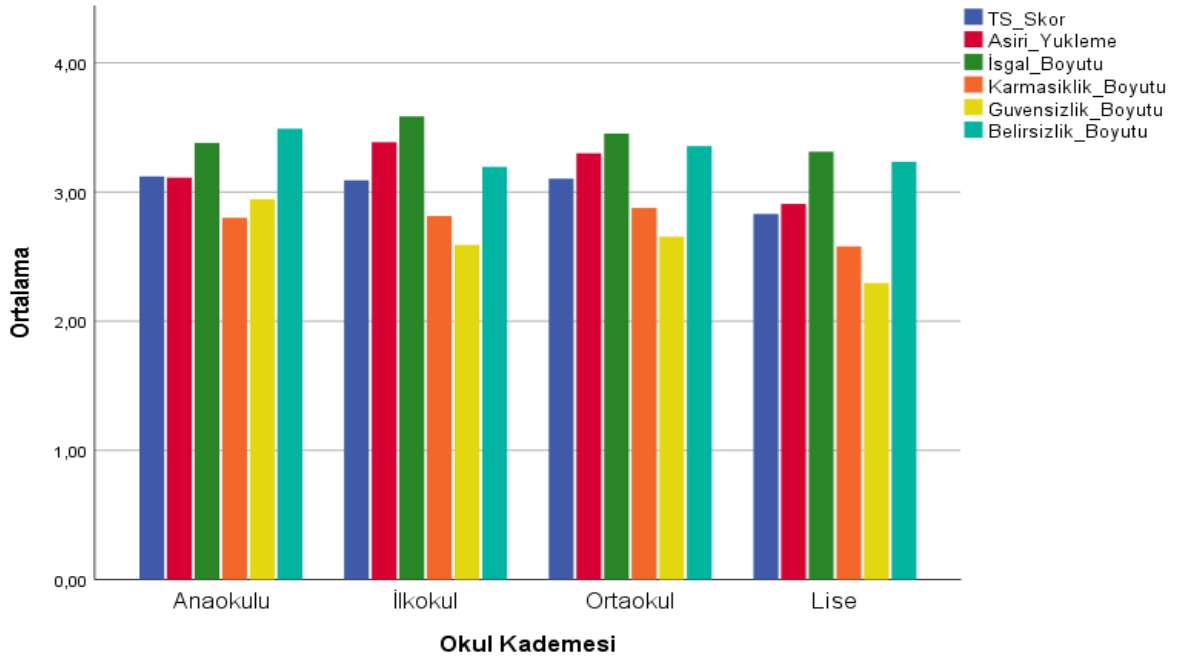
Tablo 4.10: *Aşırı Yüklenme ve Güvensizlik Alt Boyutlarındaki Farklılığın Kaynaklarına İlişkin Bonferroni Post-Hoc Test Sonuçları*

Değişken	Gruplar	Ortalamaların Farkı	p
Aşırı Yüklenme	İlkokul – Lise	0.47	0.01*
Güvensizlik	Anaokulu – Lise	0.64	0.02*

$p < .05$

Tablo 4.10'daki sonuçlara göre aşırı yüklenme alt boyutundaki farklılık ilkokul ile lise kademesinde görev yapmakta olan okul yöneticileri arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Buna göre ilkokulda görev yapan okul yöneticilerinin aşırı yüklenme alt boyutuna verdikleri cevapların ortalaması 3,38 iken lise kademesinde çalışmakta olan okul yöneticilerinin cevaplarının ortalaması 2,90 düzeyindedir. Görüldüğü üzere, ilkokulda görev yapan okul yöneticileri aşırı yüklenmeden daha yüksek düzeyde etkilendikleri söylenebilir. Güvensizlik alt boyutundaki farklılığın kaynağı ise anaokulunda görev yapan okul yöneticileri ile lisede görev yapan okul yöneticileri arasındaki farklılıktır. Buna göre; anaokulunda görev yapan okul yöneticilerinin güvensizlik alt boyutuna verdikleri cevapların ortalaması 2,94 iken lise kademesinde çalışmakta olan okul yöneticilerinin verdikleri cevaplarının ortalaması 2,29 düzeyindedir. Anaokulu yöneticilerinin teknolojinin neden olduğu güvensizlik ortamını daha fazla hissettiği, sürekli değişen ve gelişen bilgi işlem teknolojileri nedeniyle işteki konumlarını kaybetme kaygısını lisedeki yöneticilerden daha fazla yaşadıkları söylenebilir.

Grafik 4.8: Okul Yöneticilerinin Algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Çalıştıkları Okul Kademesine Göre Karşılaştırılması

4.2.9. Hizmet İçi Teknoloji Eğitimi Alma

Bu çalışmada hizmet içi teknoloji eğitimi almış olmanın yöneticilerin teknostres düzeylerini azaltacağı düşünülmektedir. Nitekim böyle bir eğitim alanların hem teknik süreçleri öğrenmeleri hem de teknolojiye karşı genel bir aşinalık kazanmalarıyla teknostres düzeylerinin azalacağı öngörülmektedir. İlgili Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları Tablo 4.11’de sunulmuştur.

Tablo 4.11: Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Hizmet İçi Teknoloji Eğitimi Alıp Almama Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	S	t	P
TS_Skor	Alanlar	175	2.97	0.63	3.26	0.01**
	Almayanlar	49	3.27	0.76		
Aşırı Yüklenme	Alanlar	175	3.22	0.87	-0.18	0.85
	Almayanlar	49	3.25	0.89		
İşgal	Alanlar	175	3.46	0.96	-0.38	0.70
	Almayanlar	49	3.52	1.02		
Karmaşıklik	Alanlar	175	2.65	0.90	-3.65	0.00**
	Almayanlar	49	3.20	1.02		
Güvensizlik	Alanlar	175	2.47	0.81	3.25	0.00**
	Almayanlar	49	2.94	1.10		
Belirsizlik	Alanlar	175	3.20	0.91	-2.17	0.03**
	Almayanlar	49	3.53	1.01		

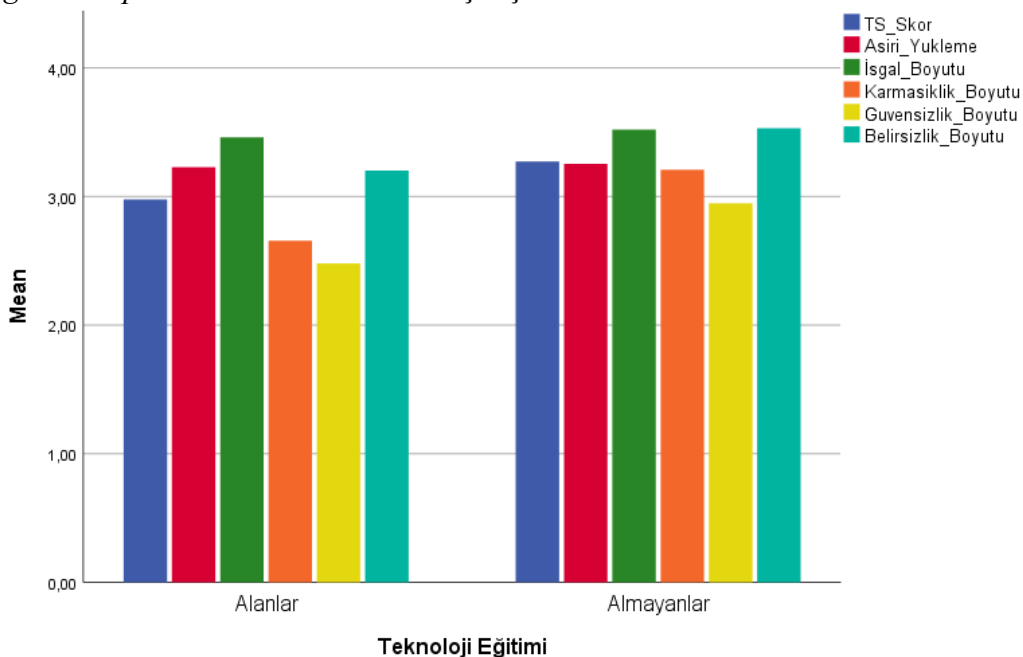
**p<0.01

Tablo 4.11’deki sonuçlara göre algılanan teknostres düzeyi ve üç alt boyut hizmet içi teknoloji eğitimi alanlar ve almayanlar arasında farklılaşmaktadır. Buna göre eğitim almayanların teknostres düzeyi ($\bar{x} = 3.27$) eğitim alanların teknostres düzeyinden ($\bar{x} = 2.97$) anlamlı şekilde yüksektir. Dolayısıyla hizmet içi teknoloji eğitimi almış olmanın okul yöneticilerinin teknostres düzeylerini azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Bu sonuç yukarıda belirtilen beklentiyle de uyumludur. Benzer şekilde karmaşıklık alt boyutunda eğitim almayanların sorulara verdiği cevapların ortalaması 3.20 iken eğitim alanların ortalaması 2.65 düzeyindedir. Dolayısıyla eğitim almak kişilerin teknolojinin karmaşıklığına ilişkin algılarını da olumlu yönde değiştirmektedir denilebilir. Güvensizlik alt boyutuna verilen cevapların ortalaması da anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre eğitim almayanlardaki ortalama 2.94 iken eğitim alanlarda ortalama 2.47 düzeyindedir. Benzer şekilde belirsizlik alt boyutuna verilen cevaplar da farklılaşmaktadır. Eğitim almayanların ortalaması 3.53 iken eğitim alanların ortalaması 3.20’tür.

Tablo 4.11’deki sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde hem algılanan teknostres düzeyinin hem de üç tane alt boyutun anlamlı şekilde ve beklentilerle uyumlu şekilde farklılaşması, hizmet içi teknoloji eğitiminin algılanan teknostres düzeyini düşürme yönündeki bir amaca hizmet edebildiği söylenebilir.

Aşağıdaki *Grafik 4.9* her bir ortalamanın eğitim alanlar ve almayanlara göre nasıl değiştiğini göstermektedir.

Grafik 4.9: Okul Yöneticilerinin algıladıkları Teknostres Düzeylerinin Hizmet İçi Teknoloji Eğitimi Alıp Almamalarına Göre Karşılaştırılması

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümünde araştırmanın bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuçlara, sonuçlara ilişkin tartışmaya ve bu sonuçlar kapsamında geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Okul yöneticilerinin teknostres düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, elde edilen bulgular incelendiğinde; okul yöneticilerinin teknostres algılarının *orta düzeyde* olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulguları destekler yönde birçok çalışma (Akgün, 2019; Çetin ve Bülbül, 2017; Çoklar, Efilti, Sahin ve Akçay, 2016; Gökbulut, 2021) olduğu alanyazın taramasında görülmüştür

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin algıladıkları teknostres düzeyine yönelik alt boyutlar irdelendiğinde; *tekno-işgal (istila)* boyutunun yüksek düzeye sahip olduğu görülürken, en düşük düzeye ise *tekno-güvensizlik* boyutunun sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla teknostresin okul yöneticilerini en fazla rahatsız eden boyutunun, iş dışında iken de işle ilgili nedenlerle teknolojiye maruz kalma durumunu ölçen, tekno-işgal (istila) boyutu olduğu görülmektedir. Araştırma bulgusunu destekleyen Çetin ve Bülbül'ün (2017) okul yöneticileri ile yapmış oldukları çalışmada da teknostres algısına yönelik alt boyutlardan tekno-istila faktörünü en yüksek düzeyde, tekno-güvensizlik boyutunun ise en düşük olduğunu belirtilmektedir.

Okul yöneticilerinin *yaşı ile teknostres düzeyi arasında doğru yönlü bir ilişki bulunmaktadır*. Her ne kadar bu ilişki düzeyi düşük düzeyde de olsa, istatistiksel olarak anlamlı olması ve ilerleyen yaşlardaki öğretmenlerde daha yüksek düzeyde teknostres görüleceğini işaret etmektedir. Ayrıca okul yöneticilerinin yaşı ile tekno-karmaşıklık, tekno-güvensizlik ve tekno-belirsizlik alt boyutları arasında da anlamlı ve pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Bu nedenle, belirtilen alt boyutlar da yaş ilerledikçe daha yoğun hissedilmektedir. Teknostres düzeyinin en fazla tekno-karmaşıklık ve güvensizlik alt boyutlarıyla ilişki içinde olduğudur. Karmaşıklık ve güvensizlik alt boyutları yükseldikçe teknostres düzeyi de anlamlı bir şekilde yükselmektedir. Teknolojideki hızlı gelişmeler yaş değişkenini önemli kılmaktadır. Yaş ilerledikçe teknolojik gelişmelere uyum zorlaşmaktadır. Yaş ve teknostres düzeyi arasındaki ilişkiye bakıldığında çalışmaların çok büyük bir kısmı (Çoklar ve Şahin, 2011; Syvanen vd., 2016; Çetin, ve Tuncer, 2017; Yalçın ve Begenirbaş, 2021) yapılan araştırma ile paralellik göstermektedir. Yani kullanıcının yaşı arttıkça teknoloji kullanıcı için bir stresöre dönüşmektedir. Buna karşın yaş değişkeni ile teknostres düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığı bulgusunu vurgulayan çalışmalar da

bulunmaktadır. Shepherd (2004) akademik kütüphaneciler ile eğitim fakülteleri ve işletme fakülteleri arasındaki teknoloji becerileri ile teknostresin olası nedenleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada teknostres düzeyinin yaş değişkeninden etkilenmediği belirtilmiştir. Yiğit ve Yiğit (2021), teknostres ile kompulsif tüketim arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada yaş faktörünün teknostres düzeyinde bir farklılaşma meydana getirmediği vurgulamıştır. Torre, Leonardis & Chiappetta, (2021), “Teknostres: Bir bireyin üretkenliğini ve yaşamını nasıl etkiler?” adlı çalışmalarında teknostres ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirtmişlerdir.

Çalışmada görüldüğü gibi yaş ile anlamlı ilişki içinde olan değişkenler, *yöneticilik süresi ve mesleki kıdemle de anlamlı ilişki içerisindedir*. Yöneticilik süresi ve mesleki kıdem ile teknostresin alt boyutları olan tekno-karmaşıklık, tekno-güvensizlik ve tekno-belirsizlik arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu durum daha önce yapılan çalışmaları destekler niteliktedir. Syvanen vd., (2016), çalışmalarında 16-30 yıl arası iş tecrübesi olan öğretmenlerin, 5-10 yıl arası tecrübesi olan öğretmenlerden daha fazla teknostres yaşadıkları bulgularını elde etmişlerdir. Yine Li ve Wang, (2021) belirli teknostres inhibitörleri ile yaratıcılar arasındaki ilişkileri ve bunların üniversite akademisyenlerinin iş performansı üzerindeki etkilerini incelediği araştırmasında da benzer bulguları elde ettikleri görülmektedir. Bu destekleyici çalışmalar dışında bu durumla çelişmekte olan bir çok çalışmada da alanyazın taramasında görülmektedir. Çoklar, Efilti, Sahin ve Akçay, (2016) yapmış oldukları çalışmada, öğretmenlerin teknostres düzeyleri ile mesleki kıdemleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamamıştır. Gökbulut (2021), “Öğretmenlerin Teknostres ve Teknopedagojik Yeterlikleri Arasındaki İlişki” konulu araştırmasında da mesleki kıdem ile teknostres düzeyi arasında bir ilişkiye rastlamamıştır.

Okul yöneticilerinin algıladıkları teknostres düzeylerinin cinsiyetlerinden bağımsız olduğu görülmektedir. Bu duruma paralellik gösteren bir çok çalışma bulunmaktadır (Çoklar, Efilti, Sahin ve Akçay, 2016; Çetin ve Bülbül, 2017; Gökbulut, 2021; Li ve Wang, 2021; Yiğit ve Yiğit, 2021). Ancak Finlandiya’ da öğretmenlerin teknostres düzeylerini inceleyen bir çalışmada kadın öğretmenlerin erkeklere göre daha fazla stresli olduğu belirtilmiştir (Syvänen, Mäkinemi, Syrjä, Tammi, & Viteli, 2016). COVID-19 pandemisi sırasında İspanyol Üniversitesi akademisyenlerinin teknostres düzeyleri incelendiğinde cinsiyetin etkili olduğu, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranla teknolojinin olumsuz etkilerine daha çok maruz kaldıkları belirtilmiştir (Abilleira vd.,2021).

Okul yöneticilerinin teknostres düzeylerinin mezun oldukları son eğitim düzeyine göre de değişmediği görülmektedir. Daha önce yapılmış çalışmalar incelendiğinde; eğitim

düzei yükseldikçe teknostres düzeyinin azaldığını ve eğitim düzeyinin teknostresi azaltmada etkili bir veri olduğunu belirtmişlerdir (Ragu-Nathan ve ark., 2008; Krishnan, 2017).

Okul yöneticilerinin algıladıkları teknostres düzeylerinin çalışma alanlarından da bağımsız olduğu görülmektedir. Bu konuda alanyazın incelendiğinde, çok fazla çalışmanın olmadığı görülmüştür. Syvänen, Mäkineniemi, Syrjä, Tammi, & Viteli, (2016) tarafından Finlandiya’da öğretmenler üzerine yapılan çalışmada branş öğretmenlerinin, sınıf öğretmenlerinden daha fazla teknostres yaşadıkları belirtilmiş ve bu durumun nedeni tam olarak belirtilmemiştir. Ancak öğrencilerin yaş gruplarının farklı olması nedeniyle daha büyük yaştaki öğrencilerin iş stresini artırdığı ve bunun da teknostrese etki ettiği ya da müfredat farklılıklarının bunun nedeni olabileceği ileri sürülmüştür.

Teknostres düzeyinin yöneticilerin bağlantılı branşlarına ve çalıştıkları okul kademesine göre değişmediği ancak *aşırı yükleme ve güvensizlik* alt boyutlarının okul kademesine bağlı olduğu görülmektedir. Aşırı yükleme boyutunda ilkökul ve lise kademesinde görev yapan yöneticiler arasında fark olduğu görülmektedir. İlkokulda görev yapan okul yöneticileri aşırı yüklemekten daha yüksek düzeyde mustarıptirler. Teknolojinin daha hızlı ve ve daha yoğun bir çalışma ortamı sunması ilkökul yöneticilerini lisedeki yöneticilere göre daha fazla etkilemekte daha fazla stres ve kaygı duymalarına neden olmaktadır. Güvensizlik alt boyutundaki farklılığın kaynağı ise anaokulunda görev yapan okul yöneticileri ile lisede görev yapan okul yöneticileri arasındaki farklılıktır. Anaokulunda görev yapan okul yöneticilerinin teknolojinin neden olduğu güvensizlik ortamını daha fazla hissettiklerini söyleyebiliriz. Sürekli ve hızlı bir değişim içinde olan bilgi işlem teknolojileri anaokulu yöneticilerinin işteki konumlarını kaybetme kaygısını lisedeki yöneticilerden daha fazla yaşadıklarını göstermektedir.

Teknoloji konusunda *eğitim alanların teknostres düzeylerinin almayanlara göre daha düşük olduğu görülmüştür*. Dolayısıyla hizmet içi teknoloji eğitimi almış olmanın okul yöneticilerinin teknostres düzeylerini azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu bulgu önceki çalışmaları (Brooks ve Califf, 2017; Li ve Wang, 2021) da desteklemektedir. Benzer şekilde, tekno-güvensizlik, tekno-karmaşıklık ve tekno-belirsizlik alt boyutlarının da teknostres düzeyinin anlamlı bir farklılaşma göstermesi, hizmet içi teknoloji eğitiminin teknostres düzeyini düşürme konusunda önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Okul yöneticilerinin yaşadığı teknostres düzeyini incelemek ve buna çözüm aramak sadece okul yöneticilerinin mutluluğu, iş doyumunu, refahı için değil, aynı zamanda doğru bir

okul ağının kurulması ve eğitimin bütün paydaşlarının bundan doğru bir şekilde yararlanmaları ve teknoloji ile doğru bağları kuran bir toplumun şekillenmesi için değerlidir. Bu nedenle teknostresi artıran bulgular ışığında gerekli çalışmaların yapılması ve başka çalışmalarla da bu durumun irdelenmesi faydalı olacaktır.

5.2. Öneriler

- Teknoloji konusunda eğitim alanların algıladıkları teknostres düzeylerinin almayanlara göre daha düşük olduğu görüldüğünden, teknoloji konulu hizmetiçi eğitimlerin her kurumun gündeminde olması ve bu konuda gerekli alt yapının desteklenmesi gerekmektedir.
- Yaş, kıdem yılı ve yöneticilik süresinin algılanan teknostres düzeyi ile anlamlı bir ilişki içinde olması bu değişkenlerin iyi irdelenmesi gerektiğini göstermektedir. Teknolojinin hızlı değişimine ayak uydurmada zorluk çekecek ileri yaşlardaki çalışanların tecrübelerini iş hayatlarına yansıtmakta zorlanacakları ve iş doyumlarında azalma meydana geleceğinden bu konunun, yönetimlerin, kurumların ve örgütlerin gündemlerinde olmaları şarttır. Teknoloji kaynaklı stres, kaygı ve mutsuzluğun tecrübeli çalışanların kurumlarına yeterli katkıyı yapmasına engel olacağından kurumların bu durumu iyi takip etmesi gerekmektedir. Kurumların verimliliğini azaltacak bu sorunun yeni başlayan çalışanlarda da gelecek adına umutsuzluk oluşturacağı unutulmamalıdır.
- Çalışma sonucunda görünen o ki teknostres kavramı sıkça duyulmaya devam edecektir. Bu kavramın ortaya koyduğu sorunların iyi tespit edilip çözülmesi teknolojiye yapılacak en büyük yatırımdır. Çünkü teknolojideki gelişmeleri stresör olarak algılayan insanların teknoloji kullanarak üretmeleri ve mutlu olmaları çok zordur. Literatüre bakıldığında daha çok teknolojinin faydalı yüzünü konu edinen çalışmaların olması teknolojinin karanlık yüzünün insanları, örgütleri, kurumları etkilemeye devam edeceğinin göstergesidir. Görmezden gelinen ya da farkında olunmayan her sorun daha büyük sorunların yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu nedenle, farklı sektörlerde teknostresi inceleyen araştırmalar yapılabilir. Ortaya çıkacak bulgular bu araştırma bulguları ile karşılaştırabilir, genelleme yapabilir ya da başka bir çalışmanın başlangıcı olarak görülebilir. Özellikle ulusal alanyazında teknostresi konu edinen çalışmanın az olması bu sorunun büyümesi ve insanları etkilemesi öngörüsünü güçlendirmektedir.

- Çalışma koşullarının teknoloji liderliğinde değişmeye devam edeceği düşünüldüğünde özellikle yönetimlerin, kurumların ve örgütlerin çalışanların teknoloji kaynaklı stres düzeylerini çok iyi takip etmeleri ve gerekli çalışmaları yapmaları hem çalışanlar hem kurum ve örgütler için hem de toplumun sağlığı için çok büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Abilleira, M. P., Rodicio-García, M.-L., Ríos-De Deus, M. P. ve Mosquera-González, M. J. (2021), Technostress in Spanish University Teachers During the COVID-19 Pandemic, *Frontiers Psychology*, 12, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.617650>
- Ahmad, U.N.U., Amin, S.M., ve Ismail, W.K.W. (2009). The impact of technostress on organisational commitment among Malaysian academic librarians. *Singapore Journal of Library and Information Management*, 38, 103- 123.
- Ahmad, U. N. U., Amin, S. M., & Ismail, W. K. W. (2012). The relationship between technostress creators and organisational commitment among academic librarians. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 40, 182-186
- Akgün, F. (2019). Öğretim elemanlarının bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik kabulleri ve teknostres algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 40-66. <http://dx.doi.org/10.22521/jesr.2019.92.1>
- Al-Fudail, M., & Mellar, H. (2008). Investigating teacher stress when using technology. *Computers & Education*, 51(3), 1103-1110.
- Arnetz, B. B. ve Wiholm, C. (1997). Technological stress: psychophysiological symptoms in modern offices. *Journal of Psychosomatic Research*, 43(1), 35–42.
- Arroba, T. ve James, K. (1990), Stres maliyetinin azaltılması: bir örgütsel model, *Personel İncelemesi*, 19(1),21-27. <https://doi.org/0.1108/00483489010143267>
- Ayyagari, R., Grover, V. & Purvis, R. (2011). Technostress: Technological antecedents and implications. *MIS quarterly*, 35(4), 831-858.
- Boyer-Davis, S. (2020). Technostress in higher education: An examination of faculty perceptions before and during the COVID-19 pandemic. *Journal of Business and Accounting*, 13(1), 42-58
- Brod, C. (1984). *Technostress: The Human Cost Of The Computer Revolution*, Basic Books,
- Brooks, S. ve Califf, C. (2017). Social Media-Induced Technostress: Its Impact On The Job Performance Of It Professionals And The Moderating Role Of Job Characteristics, *Computer Networks*, 114, 143-153. <https://doi.org/10.1016/j.comnet.2016.08.020>
- Can Yalçın, R. & Begenirbaş, M. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde teknostres ve iş-aile çatışması. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 701-730 . DOI: 10.18074/ckuiibfd.869266
- Champion, S.G. (1988). Technostress: technology's toll, *School Library Journal*, 35(3), 48-51.

- Chiappetta, M. (2017). The Technostress: definition, symptoms and risk prevention. *Senses and Sciences*, 4(1). <https://doi.org/10.14616/sands-2017-1-358361>
- Çetin, D. & Bülbül, T. (2017). Okul yöneticilerinin teknostres algıları ile bireysel yenilikçilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1241-1264. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.31178-338821>
- Çoklar, A. N., & Sahin, Y. L. (2011). Technostress levels of social network users based on ICTs in Turkey. *European Journal of Social Sciences*, 23(2), 171-182.
- Çoklar, A. N., Efiltili, E., Şahin, Y.L. ve Akçay, A. (2016) Determining the reasons of technostress experienced by teachers: a qualitative study. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 7(2), 71-96.
- Çoklar, A. N., Erkan, E. F., Levent, S. A. H., & Akçay, A. (2015, June). The technostress reasons of turkish teachers. In *Proceedings of Teaching and Education Conferences* (No. 2403619). International Institute of Social and Economic Sciences.
- Davison, R. M. (2020). The transformative potential of disruptions: A viewpoint. *International Journal of Information Management*, 55, 102149. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2020.101617>
- Dönmez, B. ve Sincar, M. (2008). Avrupa'nın geleceği yetiştirme ve eğitim yöneticileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (24), 1-19.
- Ennis, Lisa. (2005). The evolution of technostress. *Computers in Libraries*. 25(8), 10-12.
- Eren, A. & Çiçeklioğlu, H. (2020). Örgütlerde teknostresin ölçümüne yönelik bir alan araştırması. *Journal of Business Research*, 12. 2927-2943. [10.20491/isarder.2020.1017](https://doi.org/10.20491/isarder.2020.1017).
- Erer, B. (2021). Teknolojinin karanlık yüzü: teknostres. *Management and Political Sciences Review*, 3 (1), 80-90. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mpsr/issue/63017/933676>
- Gökbulut, B. (2021). Öğretmenlerin teknostres ve teknopedagojik yeterlikleri arasındaki ilişki . *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 472-496 . Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/60452/929603>
- Güriş, S. & Astar, M. (2014). *Bilimsel araştırmalarda spss ile istatistik*. İstanbul: DER Yayınları.
- Ilgaz, G., Özgür, H., ve Çuhadar, C. (2016). The Adaptation of Technostress Scale into Turkish. *Abstracts of the 11th International Balkan Education and Science Congress*, (p.69), Poreč, Croatia

- James, K., & Arroba, T. (1990). Politics and management: the effect of stress on the political sensitivity of managers. *Journal of managerial psychology*, 5(3), 22-27.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi (20. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Krishnan, S. (2017). Teknostres Yaraticılarında Kişilik ve Benimsenen Kültürel Farklılıklar. *İnsan Davranışında Bilgisayarlar*, 66, 154-167.
- La Torre, G., De Leonardis, V., & Chiappetta, M. (2020). Technostress: how does it affect the productivity and life of an individual? Results of an observational study. *Public Health*, 189, 60-65.
- Lazarus, R. S. (1966). *Psychological stress and the coping process*, McGraw-Hill.
- Lazarus, R.S. ve Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York, Springer Publishing Company.
- Li, L., & Wang, X. (2021). Technostress inhibitors and creators and their impacts on university teachers' work performance in higher education. *Cognition, Technology & Work*, 23(2), 315-330.
- Ragu-Nathan, T. & Tarafdar, Monideepa & Nathan, Ragu & Tu, Qiang. (2008). The Consequences of Technostress for End Users in Organizations: Conceptual Development and Empirical Validation. *Information Systems Research*. 19. 417-433. 10.1287/isre.1070.0165.
- Richter, A. (2020). Locked-down digital work. *International Journal of Information Management*, 55, <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2020.102157>.
- Salanova, M., Llorens, S. & Cifre, E. (2013). The dark side of technologies: technostress among users of information and communication technologies. *Int J Psychol.*, 48(3), 422-436.
- Shepherd, S. S. G. (2004). Relationships between computer skills and technostress: how does this affect me?. *Association of Small Computer Users in Education (ASCUE)*. June 6-10.
- Syvänen, A., Mäkineniemi, J.-P., Syrjä, S., Heikkilä-Tammi, K., & Viteli, J. (2016). When does the educational use of ICT become a source of technostress for Finnish teachers? *Seminer.Net*, 12 (2). <https://doi.org/10.7577/seminar.2281>
- Tarafdar, M., Pullins, E. B., & Ragu-Nathan, T. S. (2015). Technostress: negative effect on performance and possible mitigations. *Information Systems Journal*, 25(2), 103-132.
- Tarafdar, M., Tu, Q., Ragu-Nathan, B. S., & Ragu-Nathan, T. S. (2007). The impact of technostress on role stress and productivity. *Journal of management information*

systems, 24(1), 301-328.

- Türen, U., Erdem, H. Ve Kalkın, G. (2015). İş Yerinde tekno-stres ölçeği: havacılık ve bankacılık sektöründe bir araştırma, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 6(1), 1-19.
- Wang, K., Shu, Q., & Tu, Q. (2008). Technostress under different organizational environments: An empirical investigation. *Computers in human behavior*, 24(6), 3002-3013.
- Weil, M. M., & Rosen, L. D. (1997). *Technostress: Coping with technology@ work@ home@ play*, New York: Wiley.
- Yener, S. (2018). Teknostresin İş Performansı Üzerindeki Etkisi; Tükenmişliğin Aracı Rolü. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (2), 85-101. DOI: 10.32709/akusosbil.403114
- Yiğit, A. & Yiğit, M. (2021). Teknostres kompulsif tüketimi tetikleyebilir mi?, içinde: Ed: Mehmet Yiğit ve Asena Gizem Yiğit, *İktisadi Konulara Davranışsal Yaklaşım*, Gazi Kitabevi, Ankara.

EKLER

Ek 1: Teknostres Ölçeği

Değerli Okul Yöneticilerim,

Bu anket formu “Okul Yöneticilerinin Teknostres Düzeylerini” belirleme çalışmama veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır.

Anketten elde edilecek veriler bilimsel amaçlı kullanılacak olup; üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; “okul yöneticilerinin kişisel bilgileri” İkinci bölümde; “Teknostres Ölçeği” bulunmaktadır. Soruları objektif olarak cevaplamanız, araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği için önemlidir. Lütfen hiçbir soruyu yanıtı bırakmayınız.

Sorulara verdiğiniz samimi yanıtlar, ayırdığınız zaman ve değerli katkılarınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Gürkan ÇELİK
Yüksek Lisans Öğrencisi

II. BÖLÜM: Demografik Özellikler

1.Yaşınız:.....

2.Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

3.Meslekteki Kıdeminiz:yıl

4.Eğitim Durumunuz: Ön lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

5.Toplam Yöneticilik Süreniz:yıl

6.Çalışma Alanınız: Okul Öncesi Öğretmeni Sınıf Öğretmeni Branş Öğretmeni

7.Branşınız Hangi Alanla Daha Çok Bağlantılı: Sayısal Alan Sözel Alan
 Spor ve Güzel Sanatlar

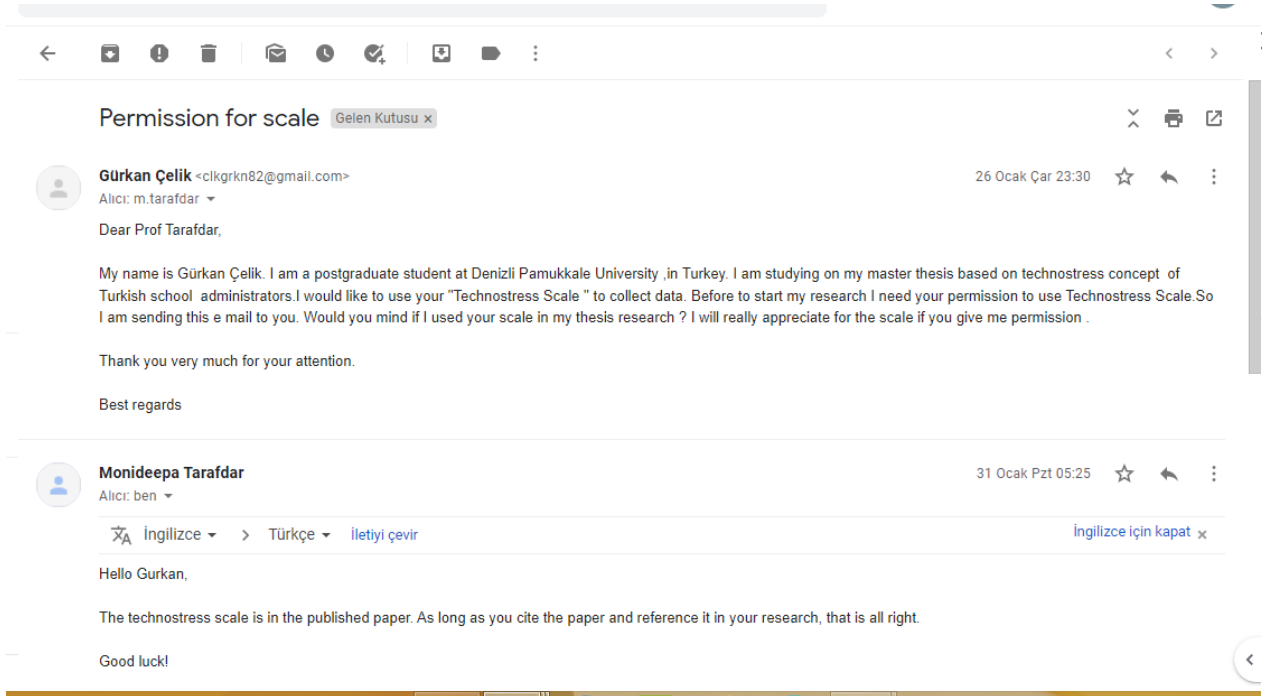
8.Çalıştığınız Okulun Kademesi: Anaokulu İlkokul Ortaokul Lise

9. Teknoloji Kullanımı İçerikli Hizmet İçi Eğitim aldınız mı?: Evet Hayır

II. BÖLÜM: Teknostres Ölçeği

<i>Bu ölçekte kullanılan, "...teknoloji..." terimi iş yerinizde kullanmakta olduğunuz, e-posta, ofis yazılımları, veri tabanları, akıllı telefon, vb. her türlü bilgi ve iletişim tabanlı teknolojiler için kullanılmaktadır.</i>	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Teknoloji beni daha hızlı çalışmaya zorluyor.	①	②	③	④	⑤
2. Teknoloji beni yapabileceğimden daha fazla iş yapmaya zorluyor.	①	②	③	④	⑤
3. Teknoloji beni çok kısıtlı zamanlarda çalışmaya zorluyor.	①	②	③	④	⑤
4. Yeni teknolojilere adapte olmak için çalışma alışkanlıklarımı değiştirmem gerekiyor.	①	②	③	④	⑤
5. Artan teknoloji karmaşıklığı nedeniyle daha fazla iş yüküne sahibim.	①	②	③	④	⑤
6. Teknoloji yüzünden ailemle daha az zaman geçiriyorum.	①	②	③	④	⑤
7. Teknoloji yüzünden tatilde bile işim ile temas halinde oluyorum.	①	②	③	④	⑤
8. Yeni teknolojiler konusunda kendimi güncel tutabilmek için tatil ve hafta sonlarımdan fedakarlık ediyorum.	①	②	③	④	⑤
9. Kişisel hayatımın teknoloji tarafından istila edildiğini hissediyorum.	①	②	③	④	⑤
10. İşimi tatmin edici seviyede yapabilecek kadar teknolojiye hakim değilim.	①	②	③	④	⑤
11. Yeni teknolojileri anlamak ve kullanmak için uzun bir zamana ihtiyaç duyuyorum.	①	②	③	④	⑤
12. Teknolojik yeteneklerimi geliştirmek için çalışmaya yeterli zaman bulamıyorum.	①	②	③	④	⑤
13. Bu kurumda yeni çalışanların bilgisayar teknolojisi konusunda benden fazla şey bildiklerini düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
14. Yeni teknolojileri anlamak ve kullanmak çoğu kez bana çok karmaşık geliyor.	①	②	③	④	⑤
15. Yeni teknolojiler nedeniyle iş güvencemi sürekli tehdit altında hissediyorum.	①	②	③	④	⑤
16. İş pozisyonumun değiştirilmemesi için sürekli becerilerimi geliştirmek zorundayım.	①	②	③	④	⑤
17. Daha fazla teknolojik yeteneğe sahip iş arkadaşlarının tehdidi altındayım.	①	②	③	④	⑤
18. İş pozisyonumun değiştirilmemesi için bilgilerimi iş arkadaşlarımla paylaşmıyorum.	①	②	③	④	⑤
19. İş pozisyonu değişikliği korkusu nedeniyle iş arkadaşları arasındadaha az bilgi paylaşımı olduğunu hissediyorum.	①	②	③	④	⑤
20. Kurumumuzda teknoloji konusunda devamlı olarak kullandığımız yeni gelişmeler mevcuttur.	①	②	③	④	⑤
21. Kurumumuzda bilgisayar yazılımlarında sürekli değişiklikler mevcuttur.	①	②	③	④	⑤
22. Kurumumuzda bilgisayar donanımlarında sürekli değişiklikler mevcuttur.	①	②	③	④	⑤
23. Kurumumuzda bilgisayar ağlarında sık güncellemeler yapılmaktadır.	①	②	③	④	⑤

Ek 2: Teknostres Ölçek Kullanma İzni

Permission for scale Gelen Kutusu x

Gürkan Çelik <cligrkn82@gmail.com> 26 Ocak Çar 23:30 ☆ ↩ ⋮
Alıcı: m.tarafdar ▾
Dear Prof Tarafdar,

My name is Gürkan Çelik. I am a postgraduate student at Denizli Pamukkale University ,in Turkey. I am studying on my master thesis based on technostress concept of Turkish school administrators.I would like to use your "Technostress Scale " to collect data. Before to start my research I need your permission to use Technostress Scale. So I am sending this e mail to you. Would you mind if I used your scale in my thesis research ? I will really appreciate for the scale if you give me permission .

Thank you very much for your attention.

Best regards

Monideepa Tarafdar 31 Ocak Pzt 05:25 ☆ ↩ ⋮
Alıcı: ben ▾
İngilizce ▾ > Türkçe ▾ İletiyi çevir İngilizce için kapat x

Hello Gurkan,

The technostress scale is in the published paper. As long as you cite the paper and reference it in your research, that is all right.

Good luck!

TEKNOSTRES ÖLÇEK İZİNİ Gelen Kutusu x**Gürkan Çelik** <clkgrkn82@gmail.com>

29 Ocak Cmt 22:41

Alıcı: hasanozgur, ccuhadar, cemcuhadar, gokhaniigaz, gokhani

Değerli Hocalarım İyi Akşamlar,Pamukkale Üniversitesinde yüksek lisans öğrencisiyim.Okul Yöneticilerinin Teknostres Düzeyleri ile ilgili bir çalışma yapmaktayım. Araştırmamda sizlerin Türkçe'ye uyarladığı Teknostres ölçeğine ihtiyaç duymaktayım. Ölçeğinizi kullanmak için izninizi rica ediyorum. İyi çalışmalar diliyorum.

Gürkan ÇELİK

gökhan ilgaz

31 Ocak Pzt 00:02

Alıcı: ben

Sayın Çelik

Elbette ölçeği kullanabilirsiniz. Ölçek ektedir. Kongre ne yazık ki tam metin kitabını basmadı, bundan dolayı diğer bilgiler yayınlanamadı. Ben size yolladığım tam metni de iletiyorum.

Çalışmalarınızda kolaylıklar diler

Saygılarımı sunarım.

From: Gürkan Çelik <clkgrkn82@gmail.com>**Sent:** Saturday, January 29, 2022 10:41 PM

Ek 3: Araştırma İzin Onayları

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-16605029-44-45748368
Konu : Anket Uygulama İzni

15/03/2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğünün 24.02.2022 tarihli ve 175259 sayılı yazıları.

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi (İ.Ö.) Tezsiz Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gürkan ÇELİK, "Okul Yöneticilerinin Teknostres Düzeyleri" konulu proje çalışmasına yönelik hazırlanmış olduğu anket/ölçek formlarını İlgi yazı gereği Müdürlüğümüze bağlı Denizli ili Merkezefendi, Pamukkale ve Tavas ilçelerinde bulunan okullarda görev yapan öğretmenlere ve yöneticilere uygulamak istemektedir.

Yukarıda adı geçen müracaat ile ilgili (Lisans/Lisansüstü/Doktora) öğrencileri ve Öğretim Görevlilerinin ilgi yazılan ekinde belirtmiş oldukları okullarda, (Ortaöğretim/İlköğretim/Okulöncesi) konuları ile ilgili anket çalışmalarının 2020/2 Nolu "Araştırma Uygulama İzinleri" Genelgesinde belirtilen esaslar gereğince; Okul ve kurumların eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde 2021/2022 eğitim-öğretim yılı içinde denetimi ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre, onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının uygulanması, ilgili genelgenin 28. Maddesi ve "Araştırma İzni Başvuru Taahhütnamesi"nin 16. Maddesi gereği **sonuç raporunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde kurumunuz aracılığı ile gönderilmesi** Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Olurlarınıza arz ederim.

Şener BAYRAM
İl Millî Eğitim Müdür V.

OLUR
15/03/2022
Hakkı ÜNAL
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

Kurumunuzca Müdürlüğümüzden talep edilen araştırma isteklerine ait Makam Onayı ve Müdürlüğümüzce Onay verilen anket formları ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Hakkı ÜNAL
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1-Anket Formları

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : M.Akif Ersoy Mah.29 Ekim Bulv.No:174/1
Merkezefendi/DENİZLİ
İnternet Adresi: <http://denizli.meb.gov.tr>
E-Posta: ab20@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Hüseyin ERKOÇ-V.H.K.İ. / Sefa GELMİŞ-Şef
Telefon No : 0 (258) 234 20 95
Faks : 0 (258) 234 20 99

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 6a72-6cb7-3e4c-b71e-0364 kodu ile teyit edilebilir.

EKİG
Tarih ve Sayısı: 23.02.2022-E.174817

Sayın Katılımcımız,

Katılacağınız bu çalışma, 'Okul Yöneticilerinin Teknostres Düzeyleri' adıyla, Gürkan ÇELİK tarafından 2022 Bahar Dönemi tarihlerinde yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Okul yöneticilerinin teknostres düzeylerini belirlemek.

Araştırmanın Nedeni: ● Bilimsel araştırma O Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Merkezefendi, Pamukkale, Tavas

Araştırma Uygulaması: ● Anket O Görüşme
O Gözlem O.....

10.201.1.58

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasının tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı :Gürkan ÇELİK

İletişim Bilgileri :clkgrkn82@gmail.com Tel: 533 6830900

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.....

İsim-Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.02.2022-E.174017

Ölçek

Değerli Okul Yöneticilerim,

Bu anket formu "Okul Yöneticilerinin Teknostres Düzeylerini" belirleme çalışmama veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır.

Anketten elde edilecek veriler bilimsel amaçlı kullanılacak olup; üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; "okul yöneticilerinin kişisel bilgileri" ikinci bölümde; "Teknostres Ölçeği" bulunmaktadır. Soruları objektif olarak cevaplamınız, araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği için önemlidir. Lütfen hiçbir soruyu yanıtsız bırakmayınız.

Sorulara verdiğiniz samimi yanıtlar, ayırdığımız zaman ve değerli katkılarınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Gürkan ÇELİK
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM: Demografik Özellikler

- 1.Yaşınız:.....
- 2.Cinsiyetiniz: Kadın Erkek
- 3.Meslekteki Kıdeminiz:yıl
- 4.Eğitim Durumunuz: Ön lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora
- 5.Toplam Yöneticilik Süreniz:yıl
- 6.Çalışma Alanınız: Okul Öncesi Öğretmeni Sınıf Öğretmeni Branş Öğretmeni
- 7.Branşınız Hangi Alanla Daha Çok Bağlantılı: Sayısal Alan Sözel Alan
 Spor ve Güzel Sanatlar
- 8.Çalıştığınız Okulun Kademesi: Anaokulu İlkokul Ortaokul Lise
9. Teknoloji Kullanımı İçerikli Hizmet İçi Eğitim aldınız mı?: Evet Hayır

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.02.2022-E.174817

II. BÖLÜM: Teknostres Ölçeği

<i>Bu ölçekte kullanılan, "...teknoloji..." terimi iş yerinizde kullanmakta olduğunuz, e-posta, ofis yazılımları, veri tabanları, akıllı telefon, vb. her türlü bilgi ve iletişim tabanlı teknolojiler için kullanılmaktadır.</i>	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Teknoloji beni daha hızlı çalışmaya zorluyor.	1	2	3	4	5
2. Teknoloji beni yapabileceğimden daha fazla iş yapmaya zorluyor.	1	2	3	4	5
3. Teknoloji beni çok kısıtlı zamanlarda çalışmaya zorluyor.	1	2	3	4	5
4. Yeni teknolojilere adapte olmak için çalışma alışkanlıklarımı değiştirmem gerekiyor.	1	2	3	4	5
5. Artan teknoloji karmaşıklığı nedeniyle daha fazla iş yüküne sahibim.	1	2	3	4	5
6. Teknoloji yüzünden ailemle daha az vakit geçiriyorum.	1	2	3	4	5
7. Teknoloji yüzünden tatilde bile işim ile temas halinde oluyorum.	1	2	3	4	5
8. Yeni teknolojiler konusunda kendimi güncel tutabilmek için tatil ve hafta sonlarımdan fedakarlık ediyorum.	1	2	3	4	5
9. Kişisel hayatımın teknoloji tarafından istila edildiğini hissediyorum.	1	2	3	4	5
10. İmki tatmin edici seviyede yapabilecek kadar teknolojiye hakim değilim.	1	2	3	4	5
11. Yeni teknolojileri anlamak ve kullanmak için uzun bir zamana ihtiyaç duyuyorum.	1	2	3	4	5
12. Teknolojik yeteneklerimi geliştirmek için çalışmaya yeterli zaman bulamıyorum.	1	2	3	4	5
13. Bu kurumda yeni çalışanların bilgisayar teknolojisi konusunda benden fazla şey bildiklerini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
14. Yeni teknolojileri anlamak ve kullanmak çoğu kez bana çok karmaşık geliyor.	1	2	3	4	5
15. Yeni teknolojiler nedeniyle iş güvencemi sürekli tehdit altında hissediyorum.	1	2	3	4	5
16. İş pozisyonumun değiştirilmemesi için sürekli becerilerimi geliştirmek zorundayım.	1	2	3	4	5
17. Daha fazla teknolojik yeteneğe sahip iş arkadaşlarının tehdidi altındayım.	1	2	3	4	5
18. İş pozisyonumun değiştirilmemesi için bilgilerimi iş arkadaşlarımla paylaşmıyorum.	1	2	3	4	5
19. İş pozisyonu değişikliği korkusu nedeniyle iş arkadaşları arasında daha az bilgi paylaşımı olduğunu hissediyorum.	1	2	3	4	5
20. Kurumumuzda teknoloji konusunda devamlı olarak kullandığımız yeni gelişmeler mevcuttur.	1	2	3	4	5
21. Kurumumuzda bilgisayar yazılımlarında sürekli değişiklikler mevcuttur.	1	2	3	4	5
22. Kurumumuzda bilgisayar donanımlarında sürekli değişiklikler mevcuttur.	1	2	3	4	5
23. Kurumumuzda bilgisayar ağlarında sık güncellemeler yapılmaktadır.	1	2	3	4	5

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ